VILNIUS. Penktadienis, 1930 m. Rugpiūčio mėn. 22 d. IV metai.

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS.

Pirmyn!

№ 16—17 (72—73)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvės niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS
Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1.
Skrytka Nr. 115.
Red. adr ul. Bonifraterska 6—2. Telef. 9-58.

EINA DU KARTU PER MĖNESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai.
Atskiras numeris 20 sk.

Ex-komisarui Rusteikai prabilus.

Kruvinojo Lietuvos fašizmo svarbiausioji institucija, „tautos vadų" žvalgyba, ketvirti metai garsinanti mūs krašto vardą užsieniuose vienínteliais ir gryniausiais tautiškais išdirbiniais, savo **šlykščiausiomis provokacijomis, melais ir žvėriškumais**—niekuomet neatsisako savo **tautiškos kalvės,** dar **tautiškesniais išdirbiniais,** reikalingu politiniu momentu pagelbėti „tautos vadams" tautiškos vidaus ir užsienio politikos vedime bei kovoj prieš socialdemokratinę politemigraciją.

Bėgy keturių „tautiškos eros" metų, tokių reikalingų politinių momentų, kuriais „tautos vadams" užsienio ar vidaus politikoj reikėjo „tautišką" linija išlaikyti—buvo nemaža. Todel ir tautiškai žvalgybos kalvei reikėjo nemaža tautos labui ir šlovei pasidarbuoti. Ir negalima žvalgybai užmesti, kad ji kada nors būtų „tautos vadus" apleidus ar neparėmus. To niekuomet nebuvo. Prisiminkim tik mes „ex-tautos vado" Voldemaro notas Tautų Sąjungai. Prisiminkim įvairias bylas. Prisiminkim, pagaliau Lietuvos Socialdemokratų Partijos uždarymą ir t. t. Visi tie tautiški tiek užsienio tiek vidaus politikos žygiai buvo paremti **gryniausiais ir tautiškiausiais** žvalgybos kalvės išdirbiniais—šlykščiausiomis provokacijomis. Kas liečia žvalgybos **tautiškus išdirbinius,** tai nežiūrint į tai, kad jų gamintojai yra sočiai penimi valstybės iždo kūrybiška galia, vaizduotės lakumu ir talentingumu, kaip ir visi „tautos vadai", jie nepasižymi. Nieko naujo jie nesukuria, o tik imituoja seną šabloną: Politemigrantai, „lenkų agentai", „tėvynės išdavikai", „už lenkų pinigus laikraščius leidžia" ir t. t. Su jais palaiko ryšius Socialdemokratų centras. Su jais palaiko ryšius ir jie visus tuos remia, kas tik prieš „tautos vadus" žioptelėt drįsta. Žodžiu, viskas, kas tik prieš „tautos vadus" daroma, yra „lenkų agentų", „tėvynės išdavikų", „plečkaitininkų" darbas. Tai paliūdijo ir nustatė, vieną kart dešinioji Paplausko ranka, kitą kart jo kairioji, trečią kart vėl kokia tai ranka, ketvirtą kart koks tai „teroristų vadas" ir taip be galo. Tokia yra kvintesencija tų šlykščių, melagingų žvalgyboj gaminamų provokacijų, kuriomis „tautos vadai" reikalingu politiniu momentu, paremia, kaipo „nesugriaunamu argumentu", savo tautišką politiką tiek viduje, tiek užsieny. Ir pamėgink, tu žmogus, sugriauti tuos „nesugriaunamus argumentus" kuriais „tautos vadai" tautiškos politikos pravedimui ramstosi kiekvienam žingsny, — kuomet to Paplausko „dešiniųjų rankų" tiek daug žvalgybos kalvėj, kad jos, kiekvienam pareikalavimui paliūdys tau, ką tik nori apie emigrantų veikimą.

Štai dabar, besiartinant svarbesniems užsienių politikos klausimams Ženevoj ir beeinant ekonominėms derybomș tarp Latvijos ir Lietuvos, prireikė, „tautos vadams" „nesugriaunamų argumentų" tautiškai politikai paremti—ir bematant žvalgyba jų pagamino. Gi vyriausias kalvis banditas Statkus, **juos surašė** buvusiam bolševikų komisarui, šiandien uoliam „tautos vadui" ir „patriotui" žvalgybos šefui, fašistiniam pulkininkui Rusteikai, kad jis juos perskaitytų spaudos atstovams. Ex-komisaras Rusteika savo uždavinį atliko kuo puikiausiai! Jis netik kad perskaitė Statkaus skirtą spaudai pareiškimą, bet ir nuo savęs žioptelėjo apie **menką Lietuvos socialdemokratų patriotiškumą.**

Šį kartą, naudingoms „tautos vadų" politikai reveliacijoms pagaminti žvalgybai pristigo „dešiniosios Paplausko rankos", todel jie pasirėmė „dešiniąja Buračo ranka" žvalgybininku Antanu Davidavičium, tariamu Latvijos lietuvių s. d. organo „Dar. Balsas" administratorium ir įspūdžio dėliai pagražino tas reveliacijas neva pereitais metais patiektomis Bielausko, „dešiniosios Paplausko rankos" reveliacijomis, bei savo agentų parodymais.

Atsakysim papunkčiui. 1) Kas liečia Davidavičiaus revelecijas, atsakysim į jas ant tiek, ant kiek juos mus liečia. Būtent, žvalgybininkas Davidavičius tvirtina, kaip „tautos vadams" reikalinga, kad Rygoj išeinąs „Darb. Balsas" yra „Pirmyn" subsidijuojamas. Mes sau už didžiausią garbę laikytume, jei galėtume finansuoti bent kokį antifašistinį laikraštį, kuris kelia aikštėn kruvinųjų „tautos vadų" šunybes. Deja, mums labai liūdna, kad to daryti negalime.

Tuo gi tarpu „tautos vadai" džiūgauja, kad jie juodu ant balto tai įrodę ir, be abėjo, padės visas pastangas, kad tą Latvijoj išeinantį s. d. organą likviduoti, kaipo pavojingą „broliškiems santykiams tarp Latvijos ir Lietuvos". Ir žinoma, tas jų tikslas bus padėtas pagrindan pasekmingų ekonominių derybų tarp Latvijos ir Lietuvos. Štai kame yra viso to žvalgybos triukšmo esmė.

2) Kur kas įdomesni yra neva tai Beliausko parodymai, kurių žvalgyba matomai neskelbė lig šiol todel, nes jie nebuvo reikalingi „tautos vadams" tautiškai politikai paremti užsieny. Dabar gi, besiartinant Tautų Sąjungos rudens sesijai ir kada „tautos vadui" Zauniui reikalinga toj sesijoj su savo „tautiška politika" pademonstruoti — pasirodo neva Beliausko, „dešiniosios Paplausko rankos" parodymai, kaipo pagrindas būsimos Zauniaus kalbos Tautų Sąjungoj. Ar tie „parodymai" iš Beliausko prievarta išgauti ar jų visai nėra, mes nežinom. Žinom viena, kad žvalgyba moka visokiais „tautiškais" būdais, padaryti netik Beliausko, bet ir kiekvieno į jos rankas pakliuvusio antifašisto „tautos vadams" reikalingus „parodymus". Bet tas ir ne taip svarbu kieno tie „parodymai". Yra faktas, kad versija su „girtu Paplausku ir čekiu iš Lenkijos emisijos banko" Kaune vaikščiojo dar prieš Bieliausko areštą. Tuomet, girės koks tai šnipas, kad jam sekant Paplauską, pavyko su juo važiuoti vienam kupe ir pasižvalgyti po jo portfelius. Šiandien ta versija leidžiama Beliausko vardu, kad atrodytų daugiau į tikrenybę panašu. Nes kas tikės, kad koks nors šnipas gali sau laisvai po svetimus portfelius knaisytis! Visai kas kita, kuomet tai daro „dešinioji Paplausko ranka".

3. Kas liečia likusias ištraukas iš neva Bieliausko „parodymų", tai jie charakteringi tuo, kad tautiškoji žvalgyba jais nieko nepasako. Butent, mini visą eilę emigrantų veikimo punktų ir jų priešaky stovinčius žmonės, tuo tarpu kaip tie žmonės arba daugiau metair yra išvykę iš Lenkijos, arba labai senai uždabiauja kur nors kitoj vietoj.

4. Bet įdomiausia tose visose reveliacijose tai, kad žvalgyba iš naujo teigia visa tai, ką ji netaip senai neigė. Prieš su virš porą mėn. „L. Aide" žvalgybos buvo paskelbta, kad lenkai atėmė subsidijas emigrantams. Tas pats gi ex-komisaras Rusteika, spaudai tuo laiku pareiškė, kad emigrantų veikimas iškryko, kad jie išsigimė ir t. t. Dabar gi vėl tvirtina, kad pristeigta begalės veikimo punktų, kad lenkai finansuoja visą emigrantų veikimą ir t. t. Įdomu būtų išgirsti iš ex-komisaro dar viena: **kada Statkus skelbia per jį teisybę, o kada melą?** Kitaip gi kas gali ruporui ex-komisarui tikėti.

5. Tiek del „dešiniųjų rankų" parodymų. Kas liečia likusias reveliacijas, matomai sulig „tautos vadų" užsakymo Statkaus pagamintas, tai charakteringa jose tai, kad žvalgyba netik emigrantus, bet ir jų gimines bei pažįstamus, kad prieš juos būtų galima visokios represijas pritaikinti, nori lenkų šnipais padaryti.

Mes klausiame Statkaus ruporo ex-komisaro Rusteikos: Nejaugi emigrantai lenkų šnipais padarė ir tokius žymius „tautos vadus", kaip Daukantas, Plechavičius, Skorupskis ir Šiaulių Sąjungos šulus Kavaliauskus, Vilkickus ir t. t., kurie „žvalgosi" po Lietuvą? Bet bene ex-komisaras Rusteika atsakys į tai? Juoba, kad nėra tikrų žinių, ar tik jis pats nėra lenkų šnipu.

6. Įdomi paskutinių žvalgybos reveliacijų dalis yra ir ta, kuriose jie stambiu šriftu pabrėžia, jog **Markovas esąs faktinuoju „Pirmyn" redaktorium.** „Pirmyn" redakcija perskaičius tą naujenybę, vos juokais netrūko iš lietuviškos žvalgybos „tikslių informacijų". Markovas, žinomas kauniečiams introligatorius, kurs lietuviškai porą žodžių vargu sulipdo—faktinasis „Pirmyn" redaktorius! Jau vien šitas faktas liudija apie tautiškos žvalgybos informacijų tikslumą ir teisingumą.

Mes iš savo pusės galime šiandien tik viena pasakyti del Statkaus rupuro ex-komisaro pareiškimo spaudai: tame pareiškime yra ant tiek teisybės, ant kiek teisybės yra tame, kad Markovas yra faktinasis „Pirmyn" redaktorius.

Be to, reikia atžymėti ir tai, kad žvalgyba, netik šiomis reveliacijomis, bet ir bendrai nori įrodyti, kad Plečkaitis vis dar tebepalaiko ryšius netik su emigrantais, bet ir su Lietuvos s. d. veikėjais. Iš savo pusės patariame Statkui ir Rusteikai Plečkaičiu praturtinti savo kalvės istoriją.

Bergzdžia betgi būtų pyktintis del „tautos vadų" melų ir provokacijų. Bene jie prieš ką nors šiandien neša atsakomybę už savo melus ir niekšybęs? Tai kodel gi jie savo juodašimtiškos politikos naudai, užgniaužę spaudos laisvę, įvedę aršiausius karo stovius ir apstatę kiekvieną pilietį šnipais—negali savo politinius priešus tautiškomis pamazgomis laistyti. Jie žinodami, kad legalioj spaudoj jų „tautiškų reveliacijų" niekas nedrįs užginčyti, gi nelegali spauda netaip jau plačiai pasklinda Lietuvoj—todel jie, nežiūrint į tai, tiki kas jų „tautiškai kūrybai" ar ne, kūria ją kaip sumanydami, kad jos pagalba atsiekti savo politiškų tikslų ir lengviau smaugti darbo mases. Fašistų „tautiškumo" nelaimei turime pasakyti, kad tokia taktika nėra išimtiniai jų „tautišku" kūriniu. Ją naudojosi Rusijos juodašimčiai, paversdami rusų revoliucionierius „japonų agentais", vėliau bolševikus „vokiečių agentais". Ja naudojasi musų fašistų dievaitis Musolini, paversdamas italų kovotojus „prancūzų agentais" ir t. t. Tai kodel gi mūsų „tautos vadai" ja negali pasinaudoti! Ir, žinoma, jie ja naudosis tol, kol juos liaudis nenušluos nuo Lietuvos paviršiaus. Ir tegul naudojas. Juoba, kad šiandien kur kas didesnė garbė yra būti „tautos vadų" apšauktu „lenkų agentu", negu „tautos vadu" smaugiančiu lietuvos liaudį, arba tų „vadų" samdiniu, kaip Rusteika.

Budeliškos fašistų instrukcijos prieš politkalinius

Rugpiūčio pradžioj, Kauno kalėjimo viršininkas sustatė naujų instrukcijų projektą ir pasiuntė tas taisykles teisingumo ministeriui patvirtinti. Kauniškė spauda rašo, kad tą naują Kauno kalėjimo viršininko „tautišką" žingsnį teisingumo ministeris užgirs[1]). Tur būt, netik, kad užgirs, bet ir patį viršininką kokiu nors Vytauto ordenu apdovanos už pasidarbavimą „Tėvynės labui".

Prisižiūrėk tik arčiau toms „tautos vado" instrukcijoms prieš politkalinius:

Jos yra sekančios:

„1. Visiems nuteistiems kaliniams, nebojant jų ekonominės ir visuomeninės būklės ir išsilavinimo laipsnio, **darbas privalomas**[2]).

2. **Kiekvieną sykį** kalinį išleidžiant iš kameros **daroma jam smulki krata.**

3. Visiems nuteistiems kaliniams **privalomi kalėjimo (valdiški) rūbai.**

4. Jokių daiktų kameron neleidžiama įsinešti (krepšių, čemodanų etc.)

5. **Visi kaliniai nukerpami,** išskyrus tuos, kuriems teismo nutarimu negalima keisti išvaizdos.

6. Laiškus kaliniai galės siųsti kiekvieno mėn. 1, 10, 30.

[1]) Jau užgyrė. Politinius kalinius jau varo prie darbų, ivilko į katoržninkų rūbus, atėmė knygas ir t.t. Red.

[2]) Visur pabraukta musų. Kar.

7. **Knygos įleidžiamos tik mokslo vadovėliai.**

8. Politiniams kaliniams bus leidžiama pasimatyti **tik vieną sykį per savaitę.** (Lig šiolei buvo du sykiu leidžiami pasimatymai. K.)

9. **Kreipiantis į administracijos tarnautojus reikės sakyti: „Tamsta viršininke, tamsta prižiūrėtojau“** ir t. t. (Įdomu, kodel ne „Tamsta tautos vade?” Bet tai įterpti, tur būt, kuklusis kalėjimo viršininkas paliko teisingumo ministeriui, kad duoti ir jam galimumu, tvirtinant instrukcijas, pareikšti savo tautiškos kūrybos iniciatyvą. *Kar*).

Šitaip atrodo budeliškos fašistų instrukcijos, kurios neilg trukus bus padėtos pagrindan kalėjimuose įvedamo naujo, tautiško režimo, **išimtinai nukreipto prieš politkalinius.** Juk „tautos vadai” patys, tuo patim, kad jie yra „tautos vadais”, būdami kriminalistais, negi gali ką nors naujo, tautiško išgalvoti prieš kriminalinius kalinius? Aišku ne! Toks žingsnys būtų prasižengimu iš esmės prieš jų Lietuvoj ketvirti metai skėpijamą **tautišką etiką.** Visai kas kita yra politkaliniai. Jie savo daugumoj „tautos vadų“ manymu yra **„valstybės ir tautos priešai“.** Jie ir tautiškuose kalėjimuose nepersto ja būti tokiais. Priešingai! Politkaliniai turėdami kalėjimuose daug laiko, skaito, lavinasi politiškai, plečia savo žinijos akyratį ir t.t., žodžiu, ruošiasi į dar aršesnius ir didesnius **„valstybės priešus“.** Kad padaryti tam priešvalstybiškam politkalinių bruzdėjimui galą—todel pagal naujųjų instrukcijų 1-ą punktą įvedamas **„Visiems nuteistiems kaliniams... privalomas darbas“.** Bet to negana. „Tautos vadai“ nėra tikri, kad politkaliniai atlikę katorgos darbus... ilsėsis ir Dievui melsis. Jie yra kur kas geresnės nuomonės apie politkalinių darbštumą ir energiją. Todel, kad politkaliniai perdaug neparsidirbtų ir nepakenktų savo sveikatai—„tautos vadai” norėdami jiems ateiti pagalbon 7-me instrukcijų punkte pasižada, kad apart **mokslo vadovėlių, kalėjiman nebus įleistos jokios kitos knygos.** Iš anksto galima pasakyti, kad mokslo vadovėliais, kalėjimo viršininkas tepripažins tik tuos vadovėlius, iš kurių jis tautiškos išminties mokėsi. Visus gi kitus vadovėlius, kurie jo tautiškos galvelės nevargino ir kurių fašistinė švietimo ministerija nėra pripažinusi mokslo vadovėliais—ponas kalėjimo viršininkas gražins atgal. Tuo būdu „tautos vadai” tikisi apsaugosią politkalinius nuo „kenksmingų” knygų, kurios gali neleisti jiems po katorgos darbų ramiai ilsėtis ir Dievui melstis. Be to, kad politkaliniams pašaliniai poilsio netrukdytų ir per dažnai jų nenervintų, 8-ju instrukcijų punktu sumažinami pasimatymai iki vieno karto savaitėje. O kad politkaliniai perdaug nesijaudintų ir savo liūdesį per laiškus už tautiškų kalėjimų sienų perdažnai neišneštų — 6-tas instrukcijų punktas apriboja laiškų rašymą iki trijų kartų mėnesy.

Bet „tautos vadų” rūpestingumas politkaliniais tuo nesibaigia. Jis siekia kur kas toliau. Rūpestingumo dvasia persisunkę visi instrukcijų punktai. Pavyzdžiui, 4-tas punktas, kad neapsunkinti politkalinius bereikalingu balastu **draudžia bent kokių daiktų įnešimą kameron.** O kad kalėjimo administracija, kuo nors savo veikimą „tėvynės labui” pareikštų ir, kad politkaliniams nebūtų persunku vaikščioti, einant 2-ju instrukcijų punktu „kiekvieną sykį kalinį išleidžiant iš kameros bus **daroma jam smulki krata“.**

Rūpestingasis Kauno kalėjimo viršininkas nepamiršo ir išorinės politkalinių išvaizdos. Kad jie gražiau atrodytų ir tautiškų kalėjimų, įrengtų tautiškame stiliuj, stiliaus negadintų, — einant 5-ju instrukcijų punktu, **visi kaliniai bus nukerpami;** ir be to, kaip tautiško stiliaus išlaikymui, taip lygiai ir politkalinių rūbu „pačėdijimui”, kad jie paleisti iš kalėjimo galėtų sveikais rūbais apsivilktų, ir tautiškai visuomenei akių negadintų, arba, kad jeigu „tautos vadų” nugloboti geras įkapines turėtų — einant 3-ju instrukcijų punktu, **„visiems nuteistiems kaliniams bus privalomi kalėjimo rūbai“.** Be to, kas liečia 5-to punkto antrąją pusę, tai reikalinga pridurti, kad išmintingas Kauno kalėjimo viršininkas, nepamiršo ir fašistiškai — tautiškų teisėjų. Jis tame punkte palieka galimumų ir fašistiniams teisėjams savo kūrybiškus gabumus pareikšti, nes sako, kad plaukai bus **nekerpami tik tiems,** kuriems **teismo nutarimu negalima keisti išvaizdos“.** Čia fašistiniams teisėjams paliekamos didžiausios galimybės „tėvynės labui” pasidarbuoti.

Išmintingasis Kauno kalėjimo viršininkas tuomi dar nebaigia savo tautiškųjų instrukcijų, to stipraus perdėm „vytautiška dvasia” persisunkusio kūrinio, dedamo pagrindan naujo tautiško režimo, **laisvos ir nepriklausomos** Lietuvos kalėjimuose. Laikinosios sostinės kalėjimo viršininkas, kaipo arčiausia vyriausių „tautos vadų” gyvenąs ir jų dvasia bei mintimis persisunkęs, supranta, kad kalėjimai „tau-

---

„Spalio pirmoji diena“.

Atėjus policijos departamento direktoriui Novakui į L. Banko rūmus įspėti Voldemarą, kad išsikeltų iš valdiško buto, Voldemaras nustebęs paklausė:

— Kuo remdamosi vidaus reikalų ministerija kišasi į civilės teisės reikalus?

Novakas paaiškino, kad gautas ministerių kabineto raštas, kuriuo jam, Novakui, esą pavesta p. Voldemarą įspėti, kad apleistų butą ir sužinoti koks bus atsakymas.

— Matote, tamsta, atsakymas čia gali būti trumpas — pradėjo Voldemaras. Ministerių kabinetas čia negali kištis, nes aš šiame bute gyvenu ne kaip valdininkas, bet kaip privatus asmuo, atskiru susitarimu su p. Tūbeliu, kaipo valdžios atstovu. Jeigu ne tas susitarimas, aš būčiau jau pernai rudenį apleidęs butą, mėnesiui suėjus, kai pasitraukiau iš valdžios. Su manim susitarta, kaip su privačiu žmogumi. Jeigu sutartį vykdant kiltų nuomonių skirtumas ir nebūtų susitarta geruoju, tada ginčui spręsti kompetentinga ne vidaus reikalų ministerija, o teismas, kaip to reikalauja civilis procesas. **Civiliai įstatymai gina dargi neteisėtą valdymą** (X t. 1 d. 531 str.) ir jis galima pakeisti tik teismo įsiteisėjusiu sprendimu (532 str.). Todel baudžiamieji įstatymai baudžia kalėjimu tą, kas mėgintų be teismo atitaisyti neteisėtą valdymą (šiuo atsitikimu, išmesti Voldemarą iš buto). Taigi p. Tūbelis turi arba pakeisti sutartį ir tada turi daryti pasiūlymų, arba kreiptis į teismą, bet jokiu būdu ne į vidaus reikalų ministeriją. Kol aš jokių pasiūlymų negavau, negaliu nė svarstyti to dalyko, kaip užleidimas buto. O valdžios organai, kurie kištųsi į šį dalyką, **padarytų nusikaltimą ir turėtų būti nubausti kalėjimu einant Baudž. Statuto 636 str.**

Novakas pagrasintas kalėjimu jau buvo beišeinąs. bet Voldemaras, atsiminęs, kad jis jau diktatorius atsargoj, Novaką sulaikęs pridūrė:

— Pranešk tamsta p. Tūbeliui, kad aš buto

tiškos eros" metu yra vienu iš rimčiausių „tautiškos kultūros" bastijonų todel, kad politkaliniai iš jų išeitų kultūringi, mandagūs, pilni pagarbos „tautos vadams" — jis nepamiršo 9-me instrukcijų punkte įrašyti, kad, „Kreipiantis į administracijos tarnautojus būtų sakoma: „Tamsta viršininke! tamsta prižiūrėtojau! ir t. t." O kas nesupras tų viršininko gerų ir kilnių norų, kas užuot **melavęs teisybę pasakys** ir pavadins poną viršininką „niekšu" arba „budeliu", tas be abejo tuoj karcery arba fortuose atsidurs, kad ten pereiti paruošiamosios tautiškos mokyklos kursą, kaipo būtiną įžanginę salygą, kurios neišpildžius negalima bus „tautiškos kultūros" bastijono vytautiška dvasia kvėpuoti.

Taip tai atrodo budeliškos fašistinių „tautos vadų" instrukcijos, dedamos pagrindan naujo kalėjimų rėžimo, išimtinai nukreipto prieš politkalinius. Jos atima iš politkalinių elementariškiausias teises, priklausomas kad ir kalinamiems žmonėms! Jomis remiantis politkaliniai bus paversti į gyvulius, su kuriais fašistiniai banditai elgsis kaip patinkama. Mat, šiandieninis kalėjimų rėžimas, kuris jau daugelį politkalinių į kapus nuvarė, kuris daugeliui sveikatą atėmė ir padarė visam amžiui invalidais—fašistiniams banditams atrodo per švelnus... negalįs patenkinti jų begėdiško sadizmo. Jų žvėriški instiktai reikalauja žiauresnio rėžimo. Tokio rėžimo, kuris neišleistų gyvu ir sveiku nė vieno politkalinio.

Bet šį kartą matyt fašistams ne vien tik apie politkalinius eina. Jų politika rodo, kad jie ruošiasi dar didesnėms atakoms prieš Lietuvos darbo mases. Todel, kad išanksto užšachuoti liaudį ir tuo būdu nustelbti joje pasiryžimą kovai už elementariškiausias savo teises — jie iš vienos pusės stato naujus kalėjimus, ruošdami patalpą laisvės kovotojams, kurie jau nesutelpa caro vergijos metu pastatytuose kalėjimuose; iš kitos gi pusės aštrina kalėjimų rėžima, kad tuomi galutinai sunaikinti morališkai ir fiziškai politkalinius ir pergąsdyti likusius dar laisvėje kovotojus. Čia, o ne kur kitur reikalinga ieškoti **esmės** tų įvairių „tautos vadų" instrukcijų ir tam panašių budeliškų sumanymų, kuriuos realizuodami jie mūsų krašte po priedanga patriotizmo ir įvairių vytautiškų maskaradų vis naujomis ir naujomis grandinėmis nori apkaustyti Lietuvos liaudies mases, kad užtikrinti sau amžiną viešpatavimą.

Šiandien, jų, tų budelių prisidengusių tautiškomis kaukėmis, gatvėje šventė! Šiandiena jie vardan „tautiškos vienybės", vardan įvairių „patriotiškų" biznių gali daryti ką tik nori, kad sustiprinti buržuazijos ir buožijos luomą ir užtikrinti jų šlykštų kruviną viešpatavimą plačiųjų vargo masių kaina ilgesniam laikui. Šiandien prislėgtos, tamsios, sudemoralizuotos ir apmulkintos Lietuvos liaudies darbo masės yra bejėges, kad apginti savo elementariškiausias teises ir padaryti savo smaugėjams senai užtarnautą gala. Bet amžinai tos darbo skruzdės nebus tokios, kokios jos šiandien yra. Jos tars savo žodį. Mūsų visų pareiga dirbti ta linkme, kad jos galėtų greičiau tarti **savo žodį.** Nes visokios kitos mūsų pastangos kuo nors padėti apgynimui politkalinių elementariškiausių teisių, bus bergždžios. Jokiais protestais, jokiais šūkavimais nepaveiksi sužvėrėjusių fašistinių banditų. Juos galima paveikti tik kulkosvydžiais ir bombomis. O tai padaryti tegali tik organizuototos darbo masės tardamos savo **rūstų tiesos žodį.**

Karušis.

Smetoninio vagišėlio „išpažintis"

kaipo įvadas į Lietuvos Latvijos prekybos derybas.

Šiomis dienomis prasidėjo Kaune Lietuvos Latvijos senai lauktos prekybos derybos. Šiose derybose susėda prie stalo du partneriai, kurių vienas (Latvija) esama iki šiol padėtimi yra nepatenkintas. Latvija, del aukštų Lietuvos muitų pramonės dirbiniams, iki šiol negalėjo savo eksporto Lietuvon plėsti, tuo tarpu kaip Lietuvos eksportas Latvijon nuolat auga. Paimkime paskutinius du metus:

Lietuvos eksportas Latvijon

1928 m. siekė	. .	17.385.400 lt.
1929 m. jau	. .	30.477.200 „

Gi importas iš Latvijon:

1928 m. siekė	. .	10.353.900 lt.
1929 „	. . . .	10.970.500 „

Reiškia Lietuvos eksportas Latvijon didėja, nuo 6,77% bendro Lietuvos eksporto 1928 m. jis pašoko iki 9,24% 1929 m., tuo tarpu Latvijos eksportas Lietuvon neauga, o gal net mažėja, nes, pasunkinus prekybos santykius su Lenkija, nemažas kiekis lenkiškų prekių eina Lietuvon iš Latvijos, kaipo latviškos

---

ieškau ir, jei surasiu, sutinku išsikelti nuo **spalio pirmos dienos.** Tik su tokiu dideliu knygynu ir baldais, sunku Kaune tinkamą butą rasti.

— Kaip, baldais? — įsidrąsinęs paklausė Aravičiaus tarnas Novakas. — Argi baldai ne L. Bankui priklauso, kuris sako jų įrengimui išleidęs 300.000 litų?

— Baldų klausimas taip pat neįeina vidaus reikalų ministerijos kompetencijon — atsakė Voldemaras. — Bet, jei tamstai įdomu, galiu painformuoti. Savo laiku L. Bankas šį butą įrengė mano parėdymu. Baldai kainavo apie pusantro milijono frankų ir skaitėsi L. Banko nuosavybė. Bet dabartinė vyriausybė buto įrengimo išlaidų nepripažino ir tuos pinigus išskaitė iš man priklausančių sumų, o tuo pačiu ir baldai perėjo mano nuosavybėn. L. Banko direktorius p. Paknys matomai to nežino ir todel „L. Aido" atstovui pasakė, kad butas ir baldai esą L. Banko nuosavybė.

Novakas, pasitenkinęs informacija, nusilenkė dialektikos genijui ir apleido jaukų p. Voldemaro butą.

Aš nesiimu spręsti ar juridiniai imant p. Voldemaro ar p. Paknio nuomonė yra teisingesnė. Aš tik pakartosiu, kaip eiliniai kauniškiai del šito gilaus ginčo pasisako. Jie tvirtina, kad „tautos vadų" tarpe viešpatauja tikras Babilionas: vieni su kitais nebegali susikalbėti ir nežino vieni, ką daro kiti. Novakas nežino, kad Tūbelis turi sudaręs su Voldemaru sutartį del buto, L. Banko direktorius Paknys nežino, kam banko turtas priklauso, o Tūbelis išviso be galvos liko: nebeatsimena to, ką vakar yra sutaręs.

Del piniginių sumų, tai piliečiai argumentuoja va kaip:

Voldemaras pirko Paryžiuje vilą už 400.000 litų; pirko Matildę Jaščenkienę sau per žmoną už 40.000 litų; 1929 metais Berlyne pirko savo žmonai kailinius už 100.000 litų; Berlyno ir Paryžiaus bankuose turi pasidėjęs, taip sakant, „juodai dienai" apie **800.000 dolerių;** dabar Voldemaras sakosi nu-

prekės. Visai suprantama yra, kad latviai tokia padėtimi, kur jų eksportas Lietuvon tik trečdalį importo iš Lietuvos tesudaro, negali būti patenkinti. Del to latviai jau senai reikalauja pradėti prekybos derybas su Lietuva ir prie to norėtų išsiderėti muitų lengvatų savo prekėms. Kiek tas jiems pasiseks, nesiimame spręsti, nors nėra abejonės, kad Lietuvos valdžia, norėdama išlaikyti pajamią Latvijos rinką lietuviškoms prekėms, turės daryti latviams nuolaidų. Lietuvos valdovai šiuo kartu yra tokioje padėtyje, kad jie yra duodanti pusė, o latviai imanti. Tas „tautos vadams“ kaip tik ir duoda progos užsiimti šantažu, arba, kalbant mandagiau, leidžia jiems už ekonomines nuolaidas reikalauti „politinių kompensacijų“. Tik atvykę Kaunan Latvijos delegatai iš Voldemaro berno Zauniaus išgirdo arogantiškų reikalavimų del latvių-lenkų santykių. Latviai atsakydami visus politiškus lietuvių atstovo reikalavimus mandagiai pro ausis praleido, kreipdami dėmesį į ekonominę derybų pusę. Kiek toli lietuviški „tautos vadai“ savo politiškuose reikalavimuose nueis, sunku pasakyti, bet be šantažo jie neapsieis. Latviai turės be abejo, prisiklausyti toli einančių pageidavimų. Vienas iš tokių Lietuvos valdžios reikalavimų bus, be abejonės, politinių emigrantų klausimas. Jau ne nuo šiandien Lietuvos budeliai daro spaudimą į Latvijos valdžią, kad ši Lietuvos politinius emigrantus traktuotų kaip kriminalistus. Visi dar atsimename, kaip **begėdiškai Latvijos valdžia išdavė drg. Misiulį Lietuvos budeliams pasmerkti.** Latviai, draugo Misiulio išdavimu į budelių rankas, parengė dirvą prekybos deryboms. Šlykšti ir durna provokacija su garsiąja „mėšlų krūva“, išvarymas iš Latvijos visos eilės politinių emigrantų, sunkumai su dokumentais ir t. t. visa tai buvo ir yra daroma su tikslu „užgerinti“ Lietuvos liaudies budelius ir parengti dirvą gerai (latvių interesų akimis žiūrint) prekybos sutarčiai. Dabar, ką tik prasidėjus prekybos deryboms, Lietuvos budeliai „broliams latviams“ patiekia naują provokaciją, ir, žinoma, pasiremdami tąja provokacija, nepamirš priminti latviams, kad tikras „broliškumas“ reikalauja išnaikinti Latvijoje bet kokį Lietuvos valdžiai priešingą gaivalą. Smulkus Smetonos vagišėlis Dovidavičius patiekia „įrodymus“, kad Latvijoje išeinantis priešfašistiškas „D. Balsas“ yra emigrantų ir „tėvynės išdavikų“ padaras, o jau „brolių latvių“ reikalas bus tam laikraščiui padaryti galą. Negalime, žinoma, spėti, ar latviai pasiduos šitam Lietuvos budelių šantažui, nors atsitikimas su drg. Misiuliu, su emigrantų varinėjimu ir t. t. rodo, kad latvių buržuazinė valdžią, godi geros prekybos sutarties, moka „broliškumą“ savaip aiškinti ir su begėdišku paslaugumu pildo lietuviškųjų brolžudžių užgaidas.

Paskutiniu laiku, po broliško pasikapstymo po pašvinkusią mėšlų krūvą, Lietuvos fašistinėj spaudoj vis dažniau užtinkame plepalų apie Latvijos Lietuvos santykių „gerėjimą“, apie dviejų „broliškų“ tautų meilų sugyvenimą ir t. t. Visi tie puikūs žodžiai smetoninių budelių lūpose gali atrodyti pasityčiojimu. Juk užtenka tik prisiminti Smetonos apetitus į Daugavpilį, jo ir jo sėbrų šėlimą už Eglaitės atėmimą, burnojimą už tikrus ar tik tariamus latvių apetitus į Mažeikius, už neblogus latvių santykius su lenkais ir panašius „broliškumo“ pasireiškimus pas Lietuvos fašistus. Šiandien ir Daugavpilis, ir Eglaitė, ir Mažeikiai ir Mejeravičius užmiršti, o kruvini Lietuvos liaudies budeliai, „broliškumu“ prisidengę ir piragą atkišę, reikalauja iš latvių išduoti jiems kovotojus už Lietuvos darbo žmonių laisvę, o jei negalima išduoti, tai bent atimti jiems galimybę Latvijoj gyventi ir su Lietuvos kovojančia liaudimi susisiekti.

Lietuvos liaudžiai broliškumas su latvių darbo liaudimi reiškia ankštų bendradarbiavimą visose srityse, siekiant bendro tikslo, sukurti mūsų žemėse geresnį, šviesesnį gyvenimą. „Broliškumas“, už kurį reikia emigrantų išdavinėjimu mokėti, ar kurio reikia mėšlų krūvose ieškoti, tinka tik suktiems spekuliantams, Lietuvos liaudžiai jis yra svetimas. Tie Latvijos ponai, ką mano Lietuvos liaudies kovotojų išdavinėjimu ir persekiojimu nusipirkti sau pelningą prekybos sutartį, gali kartais apsigauti. Lietuvos liaudis juos įvertins, kaipo savo persekiotojų ir budelių bendrininkus. Iš visos širdies linkėdami, kad prekybos darybos nutiestų pagrindą sveikiems ekonominiams santykiams tarp Lietuvos ir Latvijos, mes betgi mažai turime vilties, kad lietuviški tautos budeliai nepanaudos tas derybas nešvariai kovai prieš kovojančią Lietuvos liaudį. Provokacija su vagišėliu Dovidavičiu leidžia laukti naujos Smetonos niekšybės. Greita ateitis parodys, ar latviai į šitą „tautos vadų“ provokaciją mokės tinkamai atsakyti, ar gal ir vėl sulauksime naujo spekuliantiško „broliškumo“ įrodymo, už kurį turės mokėti Lietuvos liaudis.

J. S.

---

pirkęs L. Banko baldus už 1½ milijono frankų. Visa Voldemaro alga, per visą jo diktatoriavimo laiką, galėjo siekti daugiausia 100.000 litų, vadinasi, galėjo algos užtekti žmonos kailiniams, o juk reikėjo ir gyventi... Todel ir nekeliant juridinių abejonių del baldų nuosavybės, lieka dar smulkus klausimas: **iš kokių šaltinių?** Gudresnieji išgirdę tokį klausimą tik nusišypso, bet dievobaimingi žmoneliai tvirtina, kad „tautos vadams”, kaipo atsiųstiems iš aukštybių Lietuvą valdyti, visokios „malonės” ir gausios pinigų sumos iš dangaus byra, todel nesą ko šnairuoti ir pavydėti.

Nepavydėdamas p. Voldemarui dangaus „malonių”, del visako paklausiau vieno juristo, iš kokių sumų Tūbelis galėjo išskaityti Voldemarui apie pūsę milijono litų už baldus. Juristas man paaiškino:

— Voldemaras yra gilus teisininkas. Romėnų teisę, Napoleono kodeksą, Lietuvos statutą atmintinai moka, o civilę teisę, civ. ir baudž. procesus, baudž. statutą, reikalui ištikus, kaip ministrantūrą beria. Taigi, jis jau senai yra įrodęs, kad juridiniai imant jis tebėra ministeris pirmininkas ir užsienio reikalų ministeris. Jo adjutantai neolituanikai jį taip ir tituluoja. Sliesoraitis ir Dėdelė dar ir ekscelenciją prideda. Todel ir alga jam už tai priklauso. Bet kadangi Tūbelis jam algos nemoka (2000 litų, kuriuos kas mėnuo valdžia išmoka Voldemarui, nėra alga, bet tik honoraras už būsimus veikalus), tai visai naturalu, kad už titulus jam priklausanti alga yra įskaitoma į baldų istoriją. Aišku ir teisinga...

— Bet, ponas advokate,—nutraukiau aš — juk taip išvirkščiai galvojant ir L. Banko rūmai gali pereiti Voldemaro nuosavybėn?

Taip,—atsakė—gali. Ir tai ne tik L. Banka rūmai, bet ir visa Lietuva gali vėl pasidaryti p. Voldemaro palivarku! Jūs paprasti, eiliniai žmonės negalit sau įsivaizduoti, ką reiškia būti juristu ir mokėti aiškinti įstatymus. Paklausk, jei man netiki, Vyriausiojo Tribunolo žilių, jie tamstai papasakos, kad įstatymai ne tik paprastiems šulerių fokusams tinka, kaip, pavyzdžiui, daryti iš juodo baltą ir antraip, ryti pakulas ir čia pat publikos akyvaizdoj iš savo bur-

Parlamentarizmo ligos ir „gydytojai“.

Po Suomijos įvykių ir Vokietijos parlamento paleidimo, visi trys fašistinio „L. Aido” redaktoriai išdrožė paeiliu po sieksninį straipsnį fašizmo garbei, demokratijos prapulčiai.

Būkime tikri, kad nuo to demokratija nežus, o fašizmas savo gyvenimo nė vienai dienai neprailgins. Bet tose šalyse aiškiau pasireiškusios fašizmo tendencijos, davė mūsiškiams progos pasidžiaugti, kad ir kitur esą kas tai panašaus į smurtą ir sauvalę. Žodžiu, mūsų vilkai ėmė spavėdotis svetimais griekais ir pirštu rodyti, kad ir ten plėšrieji žvėrys nesnaudžia. Girdi, suomiai, viena demokratingiausių Europos tautų, kuri su tokiu pasiaukavimu ir atkaklumu gynė savo parlamento teises nuo Rusijos carų autokratijos, dabar leido lappujiečiams parlamentą išniekinti ir prieš jo narius smurtą vartoti!

Vokietijoj prieš parlamentą esą pradėję akciją ne kokie nors fašistai, nacionalistai, diktatūros ar monarchijos šalininkai, bet kaip tik tie žmonės, kurie parlamentarizmą daugiausia esą protegavę ir per 10 metų jį apgynę nuo įvairių pasikesinimų.

Vadinasi, parlamentai — niekai. Demokratinė tvarka serga nepagydoma liga. Ji jau beveik „ligonis be vilties”. Tačiau fašistiniai „L. Aido” redaktoriai, del visako dar siūlo vieną receptą parlamentarizmui „pagydyti”, būtent: atiduoti parlamentą monarcho globai, kaip kad yra Švedijoj, Norvegijoj, Danijoj, Olandijoj, Belgijoj. Ten parlamentai esą daug sveikesni. Ir pas mus Lietuvoj parlamento klausimas teoretiškai jau esąs senai išspręstas naujoj „konstitucijoj”. Tik visa bėda, kad tą konstituciją kaž kas „pavogė”, todel dabar esąs negalimas tos teorijos praktiškas vykdymas.

Matote, koks paprastas ir pigus receptas: duokite Lietuvai karalių, tada parlamentas „pasveiks” ir galės tupėti po jo majestotišku sparnu! Ponai Toliušiai, įsidėmėkite!

Ta linkme juk visą laiką ir sukama.

Sako fašistai durni, Voldemarą jau žada net į bepročių namus siųsti. Nieko panašaus! Fašistų tokios gudrios galvos, kad nors dėk į paauksuotus rėmus ir nešk aplink Lietuvą, jei žinotum, kad del šilto oro nepasmirs!

Suomijos fašistinis judėjimas yra toks pat, kaip ir kitų kraštų ir turi visišką tarptautinio fašizmo charakterį. Bet kiekvieno krašto fašizmas stipriai dažomas tautinėmis spalvomis, dengiamas tautiškumo bei valstybingumo šydu. Kur tik fašizmas pradeda kilti, jis visada skelbia „didelius tautos uždavinius”. O po karo tai beveik kiekviena Europos valstybė turi kokius nors „didelius uždavinius”. Pavyzdžiui, Lietuvos fašistai Vilnių „vaduoja”, Mussolini griežia dantis del prancūzų valdomų italijoniškų kraštų, vokiečių štalhelmo junkeriai sielojasi del Klaipėdos, Dancigo, Pamarės ir Silezijos, vengrai susirūpinę del subirėjusios monarchijos, lenkai fašistai kelia sienų saugurną ir t.t. Tik biedni Latvijos ir Estijos fašistukai ruošėse daryti „maršą”, pirmieji į Rygą, antrieji į Taliną, tikslu išvaduoti iš kalėjimo prasivogusius bankierius ir išgelbėti subankrutijusius ūkininkų sąjungos koperatyvus! Bet ir tai savo rūšies „dideli uždaviniai”. Su laiku gal ir jie sugalvos ką nors gudresnio.

Suomijos fašistai savo smurtą dengia „komunistų pavojumi”.

Nors Suomijai komunizmo pavojus negresia, bet komunistų neatsakominga politika ir jų triukšmavimas, remiamas moraliai ir materialiai Sov. Rusijos, davė progos reakcininkams sukelti komunizmo pavojaus baubą. Suomijos valstiečiai, ilgus metus kovoję su Rusijos despotizmu ir pokariniais laikais pergyvenę žiaurų pilietinį karą, tai dvarininkų fašistų demagogijai pasidavė. Pradžioj ir kai kurios miesčioniškosios grupės buvo besutinką Suomijos fašistus paremti. Bet kai pamatė, kad smurtininkai liečia ne tik komunistus, bet ir socialdemokratus ir net pačius „demokratus” grebia už pakarpos, atšlijo.

Dabartiniu laiku Suomijos fašistų vadai, nematydami krašte savo smurtui pritarimo, lyg ir pradeda aprimti. Paleidus parlamentą ir paskyrus naujus rinkimus, fašistų vadai net savo sąrašų nestato — bijo prasmukti kiaurai. Jei dabartinė reakcinė valdžia išklausys jų norus ir atims dviems penktadaliams Suomijos gyventojų rinkimų teises, tada gal ir lappujiečiai pasirodys su savo sąrašais.

Lietuviški fašistai, garbindami savo kolegas lappujiečius, sako, kad jie nėsą kokie nors ateiviai, ne svetimi, bet pačios tautos atstovai ir „vadai”. Ag ir Smetona su Chodokovskaitėmis, su savo švogeriais ir kūmais vadina save lietuviais, bet kas iš to „lietuviškumo” jei lenkams dvarininkams gražina dvarus, kuriuos šie paskubomis parduoda vokiečiams atejūnams, jei prancūzai Šuazeliai tebevaldo po 7000

---

nos traukti gražius tautinių spalvų kaspynėlius, vašką suvalgius medų gaminti ir panašius, bet įstatymų pagelba galima beveik stebuklus daryti, tik reikia turėti advokatiškai išvirkščias protas. Tamsta gal atsimeni faktą, kada Vyriausias Tribunolas Voldemarui pripažino neribotą teisę Lietuvą valdyti ir to pripažinimo neatšaukė. Vadinasi, juridiniai, Voldemaras tebesiskaito Lietuvos šeimininku! Arba kai tas pats V. Tribunolas, ištižėlį, bobos užjotą Smetoną įteisino vesti mūsų tautą į „didingą ateitį! Argi tai ne dyvai? O juk tą visą šmugelį V. Tribunolas parėmė teise, įstatymais!...

Bet žmonės dažnai kalbėdami apie teisę, apie įstatymus, apie teisingumą visai pamiršta vieną gyvenimo smulkmeną, anot zarasiečių, jie pamiršta, kad „nėr Lietuvoj praudos”!

Ir štai kodel tos „praudos” nėr.

Būk tu išmintingiausis juristas, giliausis teisės ir įstatymų žinovas, jei tik esi mažas ir silpnas, jei neturi kieto kumščio ir už tavo nugaros nestovi durtuvų jėga, visada būsi nuskriaustas, neapgins tavęs jokie įstatymai. O turėk nachališkai žulikišką charakterį ir pašonėj ginkluotų savo šunų gaują, tai, nors tu būtumei pirmas kandidatas į durnių namus, visi tau nusilenks. Giros, Binkiai giedos tavo garbei giesmes. Puidos, Vienuoliai, Griciai, Purickiai, Gustainiai ir kitoks perkamas reptilijų veislės padaras, rašys tau panegirikas. Žmudzinavičiai malevos tavo padabiznas, o Kauno žydeliai biznieriai statys jas į langus, kiekvienas Lietuvos šuva, tykodamas geresnio kąsnio, tavo atvaizdą prisisegs prie krūtinės, Vyriausio Tribunolo žiliai pilname sąstaste su pačiu Krikščiukaičiu priešaky suguls prieš tave ant pilvų ir bučiuos tavo purvina batą. Ir daug, daug dar kitokių malonių patirsi.

Tokia yra mūsų lietuviško gyvenimo tikrovė.

Kas iš jūsų nežino, kad Voldemaras yra gražbylys ir gilus teisės žinovas? Kas nematė, kai jis durtuvais paremtas, sėdėjo pačiose aukštybėse? Tada jo krūtinę puošė ordenai, padovanoti garsių užsienio valdovų, jo statūs plaukai dangų rėmė, prieš jį drebėjo visi „gediminais” apkabinėti dviko-

ha žemės, o žydų pabrikantų nuosavybėn atidavė visus Lietuvos darbininkus? Kiekvienas lietuvis pasakys, kad su tokia „lietuvybe" ponai „vadai" galite eiti velniop. Taip sako jau ir Suomijos valstiečiai savo „vadams" fašistiniams dvarininkams.

Vokietijoj, del kurios parlamento paleidimo mūsų fašistukai taip džiugauja, eina smarki klasių kova. Kovoja darbininkai su buržuazija. Ta kova nuolat vis darosi aštresnė jau nuo to laiko, kai tapo priimtas reparacijų mokėjimo Jongo planas. Centrinis šios kovos punktas yra klausimas: kaip suskirstyti tą sunkią reparacijų mokesčių naštą tarp atskirų gyventojų sluoksnių, kitaip sakant — kas didesnę tų mokesčių dalį turi sumokėti — **buržuazija ar proletariatas.**

Vokietijos buržuazija visomis pajėgomis stengiasi **šios naštos sunkumą užkrauti proletariatui ir visai darbo liaudžiai.** Tuo tikslu norima iki minimumo sumažinti valstybės išlaidas darbininkų socialio draudimo reikalams, apkarpyti bedarbiams pašalpas, sumažinti darbininkų uždarbį ir pailginti darbo dieną, apdėti naujais mokesčiais plačiąsias darbo mases. Iki priėmimo Jongo plano Vokietijos socialdemokratai buvo koalicinėj valdžioj ir tokie darbininkams žalingi įstatymai nebuvo galima pravesti. Bet ratifikavus Jongo plana ir pavertus Vokietijai uždėtą kontribuciją komercine skola, buržuazija pasidarė aktinga, pradėjo viešai rodyti savo klasės egoistinę politiką ir koalicija suiro. Tada susidarė buržuazinė valdžia, kurion įėjo centras, demokratai ir „liaudies partija". Ši valdžia visai drąsiai pradėjo reikšti savo tikrus apetitus. Bet kadangi parlamente neturėjo užtikrintos daugumos ir jos likimas priklausė nuo kraštutinio dešiniojo sparno — monarchistų, kurie, kaip žinoma, „demokratus" gali tik atsitiktinai paremti, tai socialdemokratams stojus griežton opozicijon prieš valdžią ir jos planus, parlamentas buvo paleistas ir paskirti nauji rinkimai. Vokietijoj buržuazijos tarpe dabar eina didelis persigrupavimas. Smulkioji buržuazija ir kai kurios miesčionių grupės pereina socialdemokratų pusėn, bet stambioji buržuazija, kuri save vadino „demokratais", kūria „vokiečių valstybės partiją" ir linkstą dešinėn, monarchistų pusėn. Demokratai tirpsta.

Gyvenimas jau yra ne kartą parodęs, kad visokio plauko buržuaziniai „demokratai", būna demokratais iki tol, kol jiems tas naudinga. Bet kaip tik paliečia jų interesus ir jų kišenių, tuomet jie randa bendrą kalbą ne tik su reakcininkais, bet ir su juodžiausiu kipšu moka susiderėti.

Jei rinkimų kovoj susiblokavusi Vokietijos buržuazija pralaimės, galimas daiktas, kad ji apgynimui savo interesų pradės akciją ir prieš parlamentarizmą, prieš demokratinę santvarką, sugalvos parlamentarizmo „ligas". Buržuaziniams „demokratams" nieko nėra brangesnio už savo pilvą ir kišenių.

Bet veltui mūsų fašistėliai džiugauja ir „faktais" įrodinėja demokratijos „ligas". Jei demokratinė santvarka ir parlamentarizmas „serga", tai tas, **kas pakeičia parlamentarizmą ir demokratiją, yra supuvęs, dvokiantis lavonas,** kaip mes jau esame įsitikinę iš Lietuvos pavyzdžio.

Vokietijos darbininkų klasė yra gana stipri ir gerai organizuota. Ji dar įstengs suvaldyti „gydytojų" apetitus. O tada ir mūsų fašistinių Eskulapų gerklės gaus imti minorinį toną.

tis

Eilinė „tautos vadų" provokacija.

Prieš kurį laiką atvažiavo į Rygą gastrolėms žvalgybos agentas Dovidavičius, kur, prisimetęs politiniu emigrantu, gavo apsigyvenimo teisę. Pradėjus Latvijos lietuviams socialdemokratams leisti Rygoje „Darbininkų Balsą" Dovidavičiui buvo žvalgybos pavesta „nustatyti ryšiai" tarp „D. B." ir emigrantų. Tuo tikslu Dovidavičius karts nuo karto lankėsi redakcijoj, siūlydamies „pagelbėti" laikraštį ekspedijuoti. Begelbėdamas šnipas vogė prenumeratorių adresus ir ne vietoj padėtus laiškus. Pastebėtas laiškų vogime Dovidavičius gastroles baigė ir grįžo laimingai į tėvynę po šiltu Statkaus sparnu, iš kur dabar savo godžios fantazijos vaisiais vaišina „L. Aido" skaitytojus. Šnipas giriasi „nustatęs" ryšius tarp „D. B." ir „Pirmyn", jis net „nustatė ryšius" tarp Plečkaičio, lenkų valdžios, emigrantų komiteto ir Lietuvos Socialdemokratų Partijos veikėjų. Šnipas žino, kad emigrantai dirba „Lenkijos naudai" iš kurios „gauna pinigus" ir visokias malones. Trumpai sakant, šnipas „žino" visa tą, ka Statkus ir žvalgyba prieš kelius metus jau „žinojo". Kokiems galams tada buvo siųsti šnipas Rygon, mokėti jam iš valstybės pinigų alga ir galų gale gauti pasenusios žinios? To negalima suprasti.

Emigrantų komitetas skaitytų sau už garbę, jei galėtų remti bet kokią socialistišką ir priešfašistišką

---

jai padarai! O kai durtuvai nukrypo šalin, sulig ta diena jo galybė susmuko ir dabar prisėjo visą valandą vesti disputus su menku policijos departamento direktoriumi Novaku, aiškinti tam kvailiukui teisę, įrodinėti, kad pajudinimas p. Voldemaro iš L. Banko yra kriminalis nusikaltimas ir einant Baudž. Statuto 636 str. gresia Novakui kalėjimas! Ir kas iš to išėjo, patys matot:

Novakas, Tūbelio padrąsintas, pasikvietė dvidešimt policininkų ir nakties metu atėjęs į L. Banką, mažytį Voldemarą perkūnu ištrenkė lauk! Tas vargšelis vos besuspėjo su Matilde atsisveikinti ir pasiimti kelionei į Platelius porą buterbrodų ir du litu del monopolkės pusbutelio!

Še tau, kad nori ir įstatymai, ir teisė, ir sutartis su Tūbeliu ir **pirmoji spalio!**

Už tokį kriminalą Novakas ne tik nesėdo kalėjiman, bet gavo dar iš Tūbelio pagyrimą, kad mokėjo iš 24 nakties liepos, padaryti pirmą dieną spalio.

Voldemaras dabar parašė teismui skundą, kad policija kraustydama iš buto jo baldus, knygyną ir archyvą esanti daug daiktų išvogusi, o kitus sugadinusi. Nuostolių Voldemaras savo skunde priskaito iki 500,000 litų. Bet kas iš to?

Aš, nors nesu pranašas, bet galiu iš anksto pasakyti, kad tas skundas yra lygus, anot davatkos, prašymui pas velnią išganymo.

Nėr Lietuvoj praudos, ponas Voldemare! Dar blogiau, ponas Voldemare, Tūbelis telefonu paskelbė užsienio spaudai, kad su tamsta **nėra daręs jokios sutarties del buto!** Vadinasi, apgavo užsienį. Kuomet miesto gatvės valkata apgauna žioplį kaimietį, tai tokį apgaviką vadina žuliku. O kai Tūbelis apgaudinėja užsienio laikraščių redakcijas ir skaitytojus, tai jį Lietuvos ministeriu pirmininku tituluoja!

Va iki ko davedė Lietuvą tavo gera pradžia iš 17 gruodžio nakties!

P. Litas.

spaudą. Geresnės kovos priemonės per spaudą prieš mūsų krašto pavergėjos, mes šiuo tarpu neturime ir kiekvienas naujas spaudos žodis, nukreiptas prieš smetoninius budelius, mus tik džiugina. Džiaugiamies ir „D. Balsą" išvydę, juo labiau, kad „D. B." daug vietos pašvenčia Lietuvos reikalams. Tikimies, kad šnipo prasimanymai ir Lietuvos smurtininkų organo „L. Aido" bliužnijimai neatbaidys „D. B." ir ateity kelti aikštėn niekšiškus „tautos vadų" darbus ir rodyti Lietuvos liaudžiai kelią į išsivadavimą iš sunkios okupantų vergijos.

Kartu Dovidavičiaus gastrolės turi būti pamoka Rygos draugams, kaip „Lietuva tėvynė" traktuoja tuos svetur gyvenančius lietuvius, kurie nenori būti paslaugūs, už pinigą perkami fašistinių Lietuvos banditų agentais. Toks kunigas Juodvalkis Rygoje su savo „Rygos Balsu", penimas Lietuvos valstybės pinigais, yra geras „tautietis", „lietuvybės gaivintojas" svetur, bet lietuvis darbininkas, jei jis nėra parsidavęs budelių gaujai, yra „lenkų agentas", „tevynės išdavikas" ir kas tik norit. Bet tai maža bėda. Šiandien visa Lietuva ir viso pasaulio lietuviai pasidalijo į dvi dalis — į „gerus tautiečius", kurie iždą čiulpia ir į „lenkų agentais", iš kurių „tautos vadai" pinigą čiulpia. Manding, šimtą kartų geriau būti Smetonos akyse „tėvynės išdaviku", ne kaip su Smetona „geru tautiečiu".

Be to, Dovidavičiaus „patriotiškas" žygis turi būti konspiracijos pamoka ateičiai. Redakcija, o ypač priešfašistinio laikraščio redakcija, yra centras, kur subėga visokių žinių. Mažai žinomiem „tautiečiams" reikia duris parodyti ir jų į redakciją neįsileisti. Kitaip bet koks šnipas, prisimetęs „emigrantu" ar šiaip „revoliucingu" sutvėrimu turės progos kokį laišką ar adresą pavogti.

Pažymėti reikia, kad Dovidavičius, kaipo „emigrantas", bandė skaldyti ir emigrantus. Tam tikslui jis pasirinko **Augustą Letkauską,** kuriam duodavo „konspiracines" instrukcijas, kaip „veikti" emigrantų tarpe, kad socialdemokratinę emigraciją suskaldžius. Letkauskas iš Rygos išsikėlė Berlynan, kur, laikydamasis savo sėbro Dovidavičiaus „instrukcijų", pradėjo „veikti", organizuoti kokią tai „patriotišką opoziciją" emigrantų tarpe ir t. t. Letkauskas Aug. jau spėjo šį tą ir nuveikti. Jis jau išleido vieną atsišaukimą į emigrantus, kuriame keikia „Lietuvos socialdemokratų vadus", giria „senuką Dr. Grinių", kalba apie „tėvynės pardavimą" ir p. dalykus. Dovidavičius dabar prasmuko ir su pavogtais popiergaliais garsenasi „L. Aide". Ne po ilgo, tur būt, ir Aug. Letkausko pavardė pasirodys „L. Aide" su dar didesnėmis „sensacijomis", nes jei Dovidavičius tik Rygoj pabuvęs kelias „L. Aido" skiltis užpildė, tai Letkauskas pabūvojęs Berlyne turėtų dar daugiau ko papasakoti.

Visi emigrantai turi atkreipti dėmesį į **Augusto Letkausko** „veikimą" ir kur jis pasirodys žinoti, kas tai per paukštis ir ko iš jo galima laukti.

„Vilniui vaduoti bankas" ar „geležinis Vilniaus fondas".

Vilniuj vaduoti sąjungos organas „Mūsų Vilnius" iš rugpiūčio m. kelia aikštėn du samanymus: steigti „Vilniui vaduoti banką" ar „geležinį Vilniaus fondą".

Kaip vienas taip ir antras sumanymas yra surišti netiek su Vilniui vaduoti ideja, kiek su bizniu, todel šio reikalo biznieriai, nėra dar galutinai nusistatę, kurį iš tų dviejų kilnių tautiškų sumanymų realizuoti. Bet realizuoti taip, kaip „Mūsų Vilnius" mano, kad ir **„vilkas būtų sotus ir ožka ciela".** Tai reiškia, kad ir biznis gerai pasisektų, bet kartu naivios visuomenės akyse, kad nebūtų suteršta ir Vilniaus vadavimo ideja.

Be reikalo tų samanymų pravadyriai tokius kuklius šiuo atvėju nuduoda ir visuomenės tarpe durnelių ieško. Tiesa, jie dar tokių durnelių lietuviškos visuomenės tarpe, kol kas gali surasti. Bet ar ilgai? Kas karta vis daugiau žmonių praregi ir mato, kuo „tautos vadai" pavertė Vilniaus vadavimo ideja ir kokius politiškus bei ekonomiškus biznius iš jos daro. Bet jie ne durni. Jie visa tą biznį moka pridengti valio patriotišku riksmu „Mes be Vilniaus nenurimsim". Tai žino visi, kas bent kiek akyviau seka viešąjį Lietuvos gyvenimą. Tiems aišku,{ kas už tų tautiškų kakarinių laidymo slepiasi, ko verti visi tie pompastiški šūkiai. Bet pamėgink tik bent kiek kritiškiaiu apie tą jų riksmą atsiliepti, bematant tave apšauks „lenkų agentu", „tėvynės išdaviku" „renegatu" ir t. t. ir t. t. Jie viską, kas tik „tautiško" tiek N. Lietuvoj, tiek Vilniaus krašte, per savo valio patriotišką, lenkiškų endekų (taip lenkiškų endekų, didžiausių lietuvių ėdikų!) globojama ekspozitūrą „samozvantišką" Laikinąjį Lietuvių Komitetą Vilniuje, arba, geriau pasakius, per to komiteto organą „Vilniaus Rytojų" — paleis darban. Klyks, šauks, draskysis nelyginant apsėsti. Ir vis vardan Vilniaus! Vis tautiškai, patriotiškai!

Tai puikiai matosi dabar. Pasiskaitykim tik mes „Lietuvos Aidą" ir „Vilniaus Rytojų". Kiek ten išlieta „patriotiškų" jausmų sąryšy su dr. Griniaus pareiškimu „L. Žiniose" Vilniaus klausimu. Kiek ten pareikšta „tautiškos" išminties perlų? Juos, tur būt, vien tik profesionalas įvairių „deimančiukų" žymėtojas Vaižgantas - Tumas tepajėgtų suskaityti. Bet kol jis užsiims jų skaitymu, tuo tarpu „Lietuvos Aido" ir „Viln. Rytojaus" išminčiai kryžiavoja Dievui dušią kaltą. Dr. Grinių ir tiek. Tiesa, „lenkų agentu" jo pavadinti lyg ir nedrįsta atvirai. Bet už tai išvadina jį „naujų idejų gaidžiu", tautiškos vienybės skaldytoją ir t. t. Už ką? Gi už tą, kad dr. Grinius turėjo pilietiškos drąsos pareikiti savo asmenišką nuomonę tuo klausimu viešai. Nekalbėsim šiuo kartu, ar ta nuomonė teisinga ar ne. Ar ji Varšuvos inspiruota ar jo paties Kaune sugalvota. Paliekam tai „specams". Mes tik norime šia proga dar kartą konstatuoti visokio plauko valio patriotų šlykštų veidmainingumą ir šlykščiausią spekuliaciją Vilniui vaduoti ideja, neatsižvelgdami į tai, kad jie šių eilučių autorių „tėvynės išdaviku" ir „lenku agentu" apšauks. Tegu apšaukia nors ir šimta kartų. Juk tai jų tautiškas amatas.

Ir taip, oficialiai, aktingieji valio patriotai ir „tautos vadai" tiek N. Lietuvoj, tiek Vilniaus krašte, didžiausieji kovotojai už Vilnių. Jie ir guldami ir keldami, ir per sapną kartoja: „Mes be Vilniaus nenurimsim!" Dar daugiau. Jie ir propogandą veda ir knygas à la „Vilniaus Golgota" išleidžia. Bet visa tai daro oficialiai, kuomet visi mato. Ne oficialiai gi Vilnių vadoja kiekvienas savaip.

Pradėsim nuo „tautos vadų". Voldemaras pradėjęs valio patriotišką politiką nuo paruošimo unijos projekto tarp Lenkijos ir Lietuvos—Vilniaus vadavimą baigė paspausdamas 1927 m. Maršalui Pilsudskiui ranką Ženovoj. Fašistinis generolas Grigaliūnas-Glovackis Vilniaus vadavimą pradėjo nuo aktingo dalyvavimo peoviakuose — baigė patiekimu lenkams plano 1921 m. kaip padaryti pučas Lietuvoj ir prijungti Kauniją prie... Rzeczypospolitos. Tokių faktų šimtai. Bet mes del vietos stokos paliksim juos ateičiai paminėdami dar tik porą charakterin-

gesnių. Būtent: Krikščioniškus „tautos vadus", kurie neilg trukus žada Lietuvą inkvizicijos stovykla paversti. Juk tie „nekaltieji" ir šventieji irgi vadavo Vilnių. Vadavo... su Lenkijos delegatais susėdę už bendro stalo Kopenhagoj ir Luganoj. Vadavo p.p. Bistras su Gabriu lankydamiesi pas Lenkijos diplomatus... prašyti pagalbos prieš Voldemarą. Visi jie vadavo! O šiandien pas juos taip pat dar neišgeso vadavimo įkarštis. Jie siuntinėja dr. Pakštą Lenkijon su paskaitomis. Ir ne tik jie. O dabartinė grynai „tautiška" vyriausybė, kuriais tikslais laiks nuo laiko pasiunčia Lenkijon prof. M. Biržiška? Nejaugi tik kurtuazijos dėliai tos grynoj „tautiškos" vyriausybės, pasiryžusios už Vilniaus vadavimą kišenius prisipilti, atsiprašau galvą guldyti, — agentai klebeną Vatikano duris ieškodami tarpininkų deryboms vesti su Lenkija t. y. derėtis del Vilniaus. Ir nežiūrint įvairių oficialių to fakto neigimų, žinovai tvirtina, kad kur tai vedamos slaptos derybos su Lenkija. Juk ir krikščionys demokratai savo laiku derybas buvo pradėję nuo įvairių durų slapto klebenimo, nuo oficialių neigimų ir t.t. Ar dabar, su gryno kraujo patriotais taip nėra? Pamatysim. Bet faktas, kad jie visi Vilnių „vaduoja".

O prof. Biržiška, Vilniui vaduoti Sąjungos pirmininkas? Kad jis Vilnių vaduoja, del to ir abejonių būti negali. Jis net atskaitą iš savo darbuotės davė pavidale „Vilniaus Golgotos". Tik deja, kai ką jis ten pamiršo įrašyti. O pamiršo gan įdomius ir charakteringus faktelius: 1) Kaip jis bičiulavosi 28 metais su Vilniaus Gynimo Sąjunga (yra ir toki Vilniuje) nariu ar pirmininku. Regis, kad toj bičiulystėj kaip blogi liežuviai kalba, ir gen. Želigovskis dalyvavęs. 2) Kaip jis 1928 metais, regis, kad akyvaizdoj prof. Marchlewskio verkė atsiklaupęs bent pusę valandos ties Mickevičiaus grabu Krokuvoj ir 3) Kaip lietuviški žurnalistai priešaky su fašistinės spaudos atstovais Bagdonu, Griciumi ir kitais atvyko į legioninkų kongresą 28 m., džiaugėsi, kad lietuvių žemė toki didelį vyrą kaip Marsz. Pilsudskis davė ir pagaliau, kaip „Zacisze" restauracijoj per bankietą šaukė: „Šalin Rytprūsiai"! „Tegyvuoja Unija tarp Lietuvos ir Lenkijos!" Tų itin charakteringų faktelių p. Biržiška neįrašė „Vilniaus Golgoton". Tikimės, kad antroj minėtos knygos laidoj jis nepamirš jų. Kartu tikimės, kad ponas Biržiška praturtins „Vilniaus Golgotos" antrąją laidą ir charakteringesniais faktais, fakteliais iš Vilniaus valio patriotų vadavimo akcijos. O medžiagos juk tam begalės. Prisižiūrėkim tik arčiau šitų ponų akcijai. Ji gan įdomi ir verta dėmesio. Jos apogėjas—sukūrimas lietuviškai-baltgudiško katalikų komiteto ir prašymas vyskup. Jałbrzykowskio apaštališko palaiminimo — pabaiga gi puldinėjimas **katalikiškai-tautiško** lietuvių atstovo lenkų dvasiškiui po kojomis. Tame gi tarpe telpa viskas ir šnipinėjimas į dvi pusės lietuviškų skautų drauginінkų ir įvairių Viskantų bei kitų kunigų bičiuliavimasis su lenkiškais endekais ir įvairūs bizniai pavidale namų pirkimų, kitokių spekuliacijų malkomis, stipendijomis, pažangesnių moksleivių šalinimu ir t. t. ir t. t. Bet juk visa tai daroma katalikiškai-tautiškoj dvasioj! Kas gali smerkti ar kritikuoti tokią gražią katalikiškai-tautišką idiliją. Žinoma, tik įvairūs „lenkų agentai", „tėvynės išdavikai" ir t. t. Jie ir tik jie tai gali smerkti. O jeigu jie drįsta žodį prieš tą „Šventąją"... dorelius kai kam duodančią, ir vėl atsiprašau, tautišką ugnį gaivinančią patriotišką idiliją tarti—tai jie, tie „išdavikai" gali ir „Vilniui vaduoti banko" ar „geležinio Vilniaus fondo" kilnius sumanymus kritikuoti. Nes juk jie nesupranta, kad vieno ar kito sumanymo realizavimas, padėtų naują, realų pamatą tai ideališkai idilijai. Netik pamatą, bet kai kam atvertų ir naują pelningo biznio šaltinį. Ir mes manome, kad ne del kurių nors kitų, o esmėje del tų priežasčių—vieną iš tų sumanymų norima realizuoti. Tik nesuprantamas ponų iniciatorių šiuo kart rodomas kuklumas. Drąsiau reiktų imtis darbo, ponai. Apmulkinti piliečiai tų sumanymų realizavime įžiūrės jūsų didelį patriotišką žygį, gi tuos, kurie tai palaikys bizniu, apšauksit „tėvynės išdavikais" ir tam panašiais tautiškos išminties perlais, už ką ko gero iš Tumo-Vaižganto susilauksit pagyrimų—ir bus viskas tvarkoj. Gražioj, tautiškai-patriotiškoj tvarkoj. Ir „vilkas bus sotus ir ožka čiela". Iš savo pusės patartumėm, kad jūs vis delto realizuotumėt tą sumanymą, kuris siūlo steigti „geležinį Vilniaus fondą". Ir vardas, kaip tai gražesnis ir tame pavadinime glūdinti dvasia tautiškesnė. Be to, ir pats fondas kaipo **geležinis** būtų stipresnis ir dalinai primintų Panery staugiantį „geležinį vilką". Mes visomis keturiomis už geležinį fondą! Bet juk šiandien jūsų ponai „tautos vadai" galia, jūsų ir šventa valia. Kaip jūs norėsite ir kaip jūsų bizniui patogiau atrodys — taip ir padarysit. *S. Iš.*

Ar neperankstyvi „Lietuvos Žinių" sielvartai?

„Lietuvos Žinios" jau ne nuo šiandien jaučia silpnybę link Voldemaro. Jų veik kiekvienam Nr. rasi šį tą apie Voldemarą. Ypač gi po to, kai Voldemaras tapo pavytas iš tautiškojo Olimpo aukštybių. „L. Ž." korespondentai ir bendradarbiai, tuomet Voldemarui nedavė ramumo. Vargino jį su visokiais paklausimais... Talpino jo išmintingus pareiškimus ir jais gerėjosi. O gal taip ir reikia? Juk „L. Ž." skaitosi demokratišku dienraščiu. Jos kaipo tokios stovi visuomet už nuskriaustuosius! Vis vien, kas per vieni tie nuskriaustieji bebūtų. Tas lyg ir pagirtina iš „Liet. Ž." pusės. Bet jei tik tas bebūtų—būtų pusė bėdos. Bet matomai yra kitaip. Netolimos praeities įvykiai rodo, kad netik „L. Ž.", bet ir jų dvasios tėvų keliai, kaž kaip kryžiuojasi su Voldemaro keliais. Po to, kaip Voldemaro įsakymu tapo paleistas dr. Pajaujis, kaip sąryšy su Voldemaro ištrėmimu išvyko p. Šleževičius užsienin — tenka labai abejoti, kad visas tas kryžiavimąsis kelių, kelelių būtų pripuolamas. Tą abejonę dar labiau padidina „L. Ž." sielvartas del Voldemaro, iš 1930 m. rugpiūčio 9 d. Tos dienos „L. Ž." po str. **„Voldemaras Vilniaus klausimu"**, redakcijos prierašе tarp ko kito skaitome:

> „Įdomu yra ir tas, kad p. Voldemaras tiktai dabar pamatė Lietuvos vidujinį silpnumą, bet metai atgal jis buvo pirmasis tų, kurie kaip tiktai to nematė".
>
> „Kad Lietuvai reikalinga vidaus konsolidacija, p. Voldemaras dabar jau mato, deja vėlai jis, „praregėjo". Kuomet stojo kabineto priešaky ir darė dr. Griniui pažadus, p. Voldemaras **tada daug dar gera Lietuvai galėjo padaryti ir, gal būt, užsitarnauti Lietuvos istorijoj neblogą vietą, bet ...jis tada nenorėjo matyti to, ką dabar mato".** (Pabraukta mano. Z. K.).

Taip p. Liaudininkų vadai, Voldemaras **tamstų padedamas** netik kad galėjo, bet ir padarė labai daug gera Lietuvai ir užsitarnavo neblogą vietą Lietuvos istorijoj. Padarė daug daugiau gerą Lietuvai, negu kad Tamstos jam padėdami visoms keturiomis iškilti Lietuvos politinio gyvenimo priešakin

to tikėjotes. Bet tas viskas tik tamstom, kaip jo globėjam tegali būti garbe ir pasididžiavimu, kad jis net jūsų viltis pralenkė! Bet nežiūrint to, tamstos vėl leidoties su juo į „tautiškus" konšachtus ir tarėtės Lietuvos gelbėjimo reikalu. Vėl ištiesėt savo tėviškas rankas, tam vargšui našlaičiui, visų atstumtam. Ir kur jam daugiau reikėjo kreiptis, jei ne pas savo vakarykščius pagelbininkus? Kas gi kitas būtų galėjęs suprasti jo „tautišką" širdgėlą, jei ne tamstos, kurie vakar jam padėjot užsėsti Lietuvos liaudžiai ant sprando? Aišku, kad tik tamstos galėjote išgirsti jo „geležinvilkiško" balso, pilnus tautiško sielvarto aidus, prasiveržiančius pro storus Lietuvos banko rūmus. Išgirdote ir pasiskubinot pagelbon, **kad dar kartą padėti** Voldemarui **„padaryti** daug gera Lietuvai" ir „užsitarnauti neblogą Lietuvos istorijoj vietą". Šį kartą nepavyko. Bet palyginamai viskas baigės sausai ir todel sunku iš dalies suprasti tamstų organo sielvartai. Nepavyko—tai nepavyko. Juk rizika—ne muzika. Liūdėti per daug nėra ko. Jei nepavyko šį kartą—reikia tikėtis, kad pavyks sekantį arba dar sekantį. Juk mėginama paprastai iki trijų kartų imtinai. O kaip „tautos gelbėjimą" ir „Tėvynei gero darymą" mėginama daug daugiau. Paprastai mėginama tol, kol pavyksta. O jums pavykti gali, nes abu „vadai" tiek Mykolas, tiek Augustinas tegul dalinai ir paukščio laisve, bet vis delto laisve, kurios įgyvendinimui ir tamstos prisidėjote — kol kas naudojasi. Taip kad perdideliems sielvartams peranksti pasiduoti. Kas gali žinoti, ką paslaptingas rytojus neša? Visai galimas daiktas, kad ryt, poryt, netik tamstų proteguojamas Voldemaras, bet ir tamstos, su juo kartu paėmę tautą vesti į šviesią ateitį „padarysit daug gera Lietuvai" ir „užsitarnausit neblogą Lietuvos istorijoj vietą". Šiandien gi yra gražaus laiko. Vėl galima rašyti apie Voldemarą ir talpinti jo išmintingus pareiškimus. Vėl galima su juo truputį paslapčiomis pasikukždėti tautos reikalais ir t.t. Bet taip bevilčiai sielvartauti? Fui! Kam tas reikalinga? Ir dar išanksto, po pirmo nenusisekusio mėginimo „padaryti daug gera Lietuvai" ir „užsitarnauti neblogą Lietuvos istorijoj vietą". Nejaugi tamstos bebūtumėt tokie blogi savo krašto patriotai ir liaudies gynėjai, kad po pirmo nenusisekimo galėtų išgesti visas patriotiškai—tautiškai—fašistiniai—demokratiškai —liberališkai — antiklerikališkas tamstų įkarštis? Nesinori tam tikėti.

Z. K.

Socialistiškas aktivizmas.

Šis drg. J. Irvėno straipsnis talpinamas laisvosios tribūnos teisėmis. Tikimės, kad šiuo itin svarbiu ir aktualiu klausimu išsitars ir daugiau draugų idant nušviesti jį visapusiškai. Mes iš savo pusės mielai suteiksime kiekvienam, norinčiam šiuo reikalu išsitarti, vietos.

Redakcija.

Žiūrint į pokarinio socializmo raidą, mano manymu, daugiausia rūpesnio privalo sukelti stoka kūrybiškos iniciatyvos ir dažnai impotencijai prilygstantis galvojimo suprastinimas socialistiškų partijų tarpe. Manau, kad ir L. S. D. P. serga ta liga. Bet mūsų mažoj partijoj minėti reiškiniai negali perdaug stebinti, juoba, kad ir vakarų Europos socialistiškose partijose jie kur kas labiau pasireiškia. Man regis, kad minėti reiškiniai daugely atvejų parengė fašizmo pergalei kelią, arba davė galimumų reakcijai įsistiprinti.

Minėtų, neigiamų reiškinių priežasties reikalinga ieškoti sustingusiame laikymosi raidos ir jos formų „dėsningumo". Manymas, kad kapitalistinė visuomenė savaime rutuliojasi socializmo link, daugely atveju labai neigiamai paveikė į socialistiškų partijų iniciatyvą ir aktingumą. Iš kitos gi pusės, nemenkesnės neigiamos įtakos socialistiškų partijų politiškam aktivizmui turėjo ir po šiai dienai turi aklas, demokratijos ir demokratiško teisėtumo dievinimas. Savaime suprantama, kad labai yra gražu girdėti, kaip Vokietijos draugai dainuoja: „Ne barbariškomis priemonėmis", bet balsavimo kortelėmis reikalinga socializmą iškovoti. Kyla klausimas, ar visuomet tai galima? Tarp mūsų kalbant, aš esu tos nuomonės, kad bendrai niekur ir niekuomet socializmo balsavimo kortelėmis nebus galima iškovoti. Tikėjimas į visagalybę balsavimo kortelės buvo toks didelis, kad tik žiaurūs fašizmo smūgiai priminė socialistams „barbariškas priemones" ir jų vertę.

Berods, ir po šiai dienai lietuviškų socialistų tarpe vis dar randasi žmonių, kurie to nenori suprasti, nežiūrint į tai, kad 17 gruodžio 1926 metų fašistinis pučas kalba labai aiškia ir suprantama kalba.

Kai kuriais atvejais pora kulkosvydžių reiškia daugiau, negu tūkstančiai balsavimo kortelių. Bet kol tokios pažiūros liko sužadintos pas teisėtumo galvojime sustingusius socialistus, pirmiaus turėjo ateiti fašizmas su savo „idealaus jaunimo srove" ir grubiomis kumštimis. Ar bereikia stebėtis, kad kaikuriuos jaunimo sluoksnius kur kas labiau imponuoja fašistiškas aktivizmas, negu išglebęs socialistų lojalumas. Šiuo atveju labai pamokinančiu yra fašistinės Italijos pavyzdys. „Italijos socialistai turėjo kraštą savo rankose", sako vienas jų istorikas, — „bet jie nežinojo, kas su juo reikia daryti". Bet už tai fašistai žinojo ir todel jie laimėjo. Susilaikymas nuo aktivizmo ir bėgimas į sferą grynų moksliškų argumentacijų bei abstraktinio mokslingumo, daugeliu atveju tegali būti išaiškinta tik dvasios ubagyste ir baime nuosavos atsakomybės.

Atskiro asmens kuklumas yra labai girtinas reiškinys, bet kukli partija, tuo patimi stato sau kryžių. Politinė situacija dažnai esti panaši vaizdui, kur du mirtini priešai susitinka. Vienas jų galvoja: šauti ar ne? Tuo tarpu antras išsitraukia revolverį ir nudeda savo priešą. Kaip ten bebūtų: lai tiesa būtų ir pirmojo pusėj, bet pasisekimas įteisina antrojo žygį.

Negalima juk amžinai gerai žinomo kranto laikytis. Reikia rasti drąsos ir okeanan ir plačion jūron išplaukti. Tiek pat tetinka ir paveldėtų formulių, bei ūkio receptų įsikibus laikytis. Reikia kai kada nebijoti ir utopistu būti. Būtų labai liūdna su partija, jeigu jos ligmuo tebūtų tik senų, paveldėtų pavyzdžių laikymasis. Tūnojimas tradiciniuose šablonuose negali būti savimeile tokios partijos, kuri nori visą pasaulį užkariauti ir viską iš pamatų pakeisti.

Kai kada man ateina mintis galvon, kad socialdemokratų partija elgiasi nelyginant gerai išauklėtas vaikas, kuris gerai žino, kas tinka, kas ne; kuris žino, kad nosis nevaloma rankove, kad nespiaudoma ant grindų, bet į spiaudyklę tam reikalui kampe pastatyta it t. t. ir t. t. Visa tai yra pagirtinos gyvenimo taisyklės, reikalingos bendram sugyvenimui. Bet atrodytų labai juokingai, jeigu kas nors tik aukščiau minėtų taisyklių laikytųsi ir amžindie prieš jas bijotų prasižengti. Gyvenime pasitaiko ir tokių situacijų, kuriose reikalinga netik nosį rankove nusišluostyti, bet kuriose reikalinga tuos ir panašius dalykus velniop pasiųsti! O pagaliaus proletarinė partija tai nėra koks nors mergaičių pensionatas Genevos ežero atkrantėj, bet organizacija

kovojanti už kilnių socialistiškų idealų įgyvendinimą šioj ašarų pakalnėj. Kai kam tas gali būti savaime suprantama ir aišku, kaip 2×2=4. Bet apsidairykim aplink. Pažvelkim į atsargius, skrupulingus socialdemokratijos žingsnius daugely atsitikimų ir sričių, į jų nepaprastą atsižvelgimą ton ar kiton smulkmenon (netik nosies valyme, bet ir politinėj kovoj)— tai prieisim išvados, kad visa tai daugely atvejų aktivizmui stovi skersai kelio.

Garbė puikioms maneroms ir sąžiningam lošimui. Bet kada lošime turime reikalo su profesionaliais žulikais tai visuomet atsiduriame prieš dilemą: arba aklai laikantis „nekaltybės" leisti save niekinti ir tylėti, arba spiovus „nekaltybėn", savęs apgynimui kai kada ir kumštį paleisti darban. Senai žinoma tiesa, kad falšyvi lošikai ir žulikai, kur kas labiau bijosi kuolo, negu teisėjo.

Ar reikalinga prieš fašistus tik tuomet „barbariškų priemonių" griebtis, kuomet jie jau šimtus išžudė, kalėjimus perpildė ir svetur išvijo — ar ne protingiau ir tikslingiau būt buvę, jeigut jų vadus, tegu ir ne teisėtai savu laiku būt išimta iš apyvartos? Ar būtiniai reikia laukti, kol fašistinės bandos socialistų susirinkimus išvaiko — ar nebūtų protingiau, lai ir nevisai teisėtai, fašistinėms bandoms, laiku, taip pasturgalis nusvilinti, kad joms visokį norą atimti panašiems patriotiškiems žygiams? Ar turint valdžią valstybėje reikalinga taip ilgai atidėlioti radikales socialei-politiškas ir socialistiškas ūkio reformas, kol buržuazinės partijos pagrobs valdžią? Aišku, kad visa tai nereikalinga suprasti, kaipo raginimą į neapgalvotus žygius. Tai turėtų būti suprasta, kaipo perspėjimas prieš perdaug didelį apsigalvojimą ir kartų delsimą, nelyginant kaip kad liaudies patarlėj sakoma: „drožimą iešmo tol, kol šuo kepsnį pagauna".

Mes turime dabar gražaus laiko galvojimui— daug, ir labai daug laiko! Reikia tikėtis, kad per tą laiką įgytas patyrimas ir pamokos patarnaus tam, kad mes, kuomet vėl reikės pasireikšti praktišku veiksmu, nepražiopsosime progos ir turėdami galvoj žymaus vokiečių poeto žodžius: „Pradžioj buvo veiksmas" — pergalėsime visas tas kliūtis, kurios socialistiškam aktivizmui skersai kelio stovi.

Jurgis Irvėnas.

Del drg. Irvėno straipsnio apie „socialistišką aktivizmą".

Drg. Irvėno straipsnio, apie socialistiškąjį aktivizmą, mintys, manau, turės rasti nemaža pasipriešinimo socialistų eilėse. Užmetimas, kad po pasaulinio karo socialistinė mintis sustingo, nepareiškia kūrybinės iniciatyvos, serga schematizmu ir t. t. vargu bau galima pavadinti teisingu. Kaip tik po karo gyvenimas iškėlė prieš socialistus eiles naujų klausimų, į kuriuos ieškoma atsakymo. Pats karas su savo giliais, tragingais pergyvenimais privertė ne vieną sausose dogmose sustingusį socialistą atsikratyti to sustingimo. Galėč paminėti tokius De Man tyrinėjimus, „jaunuosius socialistus" beieškančius naujų kelių, „tikinčiuosius socialistus" ir eilę kitų srovių srovelių, kurios kaip tik rodo „kūrybinės iniciatyvos" buvimą, jos grumtynes su gyvenimo keliamais sunkumais. Jei kada, tai greičiau prieškariniam socializmui galima primesti vien tenkinimąsi organizaciniais laimėjimais, gatavomis formulėmis, tiekiančiomis pigų atsakymą į visus gyvenimo keliamus klausimus. Pokarinis gyvenimas rodo visai ką kitą ir įvykusia atmaina galima vien tik pasidžiaugti.

Sunku įtikėti ir tam drg. Irvėno tvirtinimui, kad esą socialistai laukią, jog kapitalistinė visuomenė „savaime" pasieksianti socializmą. Tokio fatalizmo socialistuose vargiai užtiksime, o jei jis kur būtų, tai rodytų vien tik išvirkščią supratimą visuomenės plėtojimose dėsningumo. Dar sunkiau, man matosi, galima rišti socialistų pasingumą, jų pralaimėjimus kai kuriose šalyse su „demokratijos ir demokratinio teisėtumo garbinimu". Kodel demokratiškai nusiteikęs socialistas turi būti pasingas, sunku suprasti. Juk kovoje prieš fašizmą kaip tik tenka ginti „demokratiškas teisėtumas" ir todel „demokratijos garbintojai" turėtų būti itin aktingi ten, kur reikalas eina apie demokratiją. Kas liečia Lietuvą, galima būtų net pasakyti, kad buvome **neužtenkamai demokratai**, nemokėjome įvertinti „demokratiško teisėtumo" reikšmės darbininkiškam judėjimui ir todel nebuvome užtenkamai aktingi kai priėjo reikalas demokratiją ginti nuo fašistų puolimų. Taip galvoti būtų kur kas teisingiau. Anot teisingo Mateoti pasakymo, laisvė yra kaip oras ir vanduo, jos trūkumą tik tada atjaučiame, kada jų netenkame. Mes šiandien netekę laisvės rinktis, tartis, netekę laisvos spaudos, neturėdami teisės ginti savo reikalus, suprantame milžinišką svarbą, kokią turi darbininkiškam judėjimui „demokratiškas teisėtumas". Aš manau, kad drg. Irvėnas be reikalo sako, jog esą kur pasauly tokie keisti socialistai, kurie „balsavimo kortele" nori socializmą iškovoti. Tokių naivių socialistų šioj ašarų pakalnėj nerasime. Kiekvienas mūsų žinome, kad bet koks teisėtumas, įstatymai, balsuojamos kortelės ir tam panašūs dalykai yra tik gal gražūs, bet tušti žodžiai, jei už jų nestovi reali pajėga, ar tai formoje organizuoto kumščio, arba ir teisėtumo pajautimo. Kitas klausimas, kokiose formose kova už socializmą vyksta. Socialistai demokratai mano, kad be demokratiškų laisvių, be laisvos kritikos (kurios joki „savikritika" negali pakeisti) socializmo kūryba yra neįmanoma. Ar Rusijos bolševikų diktatūra geresnes sąlygas socializmo kūrybai duoda, ar toki Vienos miesto demokratiška konstitucija, tai yra klausimas, prie kurio vertėtų sustoti.

Drg. Irvėnas netiki, kad socializmas kur nors ir kada nors pajėgs apie save suburti tautos daugumą. Jo manymu reikėsią mažumai — avangardui imtis iniciatyvos ir paėmus valdžią įkalti atsilikėliams socializmo išganingumą. Man rodosi, kad taip galvojant parodoma savo netikėjimas socializmo patraukiančiai galiai. Tiesa, paskutiniųjų metų įvykiai lyg ir leidžia abejoti, ar kada nors ir kurs nors socialistai demokratiškos konstitucijos ribose prieis daugumos. Bet čia kaltė glūdi daugiau darbininkų klasės nevieningume, nekaip mažoje socializmo patraukiančioje jėgoje. Darbininkų susiskaldymas yra toji rykštė, kuri pokariniais metais sunkiu slogučiu slėgia socialistinį judėjimą. Todel ir suprantama, kad šiuo metu vienas svarbiausių tarptautinio darbininkų judėjimo uždavinių yra sudaryti vieningą socialistišką frontą.

Kalbant apie socialistinių masių aktingumą, aš manau, negalima jo rišti vien tik su tokia ar kitokia pažiūra į demokratiją, teisėtumą ir t. p. Masių aktingumas daugiau pareina nuo kitų sąlygų, nuo jų organizuotumo, klasinio susipratimo, kovos patyrimo, ekonominių sąlygų ir t. p. Todel klaidingai drg. Irvėnas ieško socialistų tariamo ar tikro pasingumo priežasčių per dideliame demokratijos ir per mažame kumščio garbinime. Bene viena svarbiausių priežasčių stumiančių mases į apatiją yra skilimas, tarpusavė darbininkų kova, suėdanti daug energijos ir pasiryžimo.

Jei kalbėti apie Lietuvą, tenka prisiminti tuos

ypatingus sunkumus ir kliutis, kurių kitų šalių socialistinis judėjimas nežino. Manau, kad drg. Irvėno straipsnys gali sukelti kai kurių kritiškų minčių, bet įtikinti jis vargiai ką galės.

J. Dgn.

„...Tu didvyrių žemė".

Tuos nevykusius Kudirkos sukurto himno žodžius šiandien su didžiausiu pasididžiavimu kartoja kiekvienas „tautiškomis" plunksnomis apsiauginęs niekšas, kuris jausdamasis biurokratiško Lietuvos liaudies mases smaugiančio aparato dalimi, kartu jaučiasi didvyriu „semiančiu stiprybę"... iš biednos lietuviškos liaudies, skatikais supilto valstybės iždo. Ir tai netik šiandien. Netik fašistiškai-tautiškos „naujos eros" ir „tautos vadų" gadynės metu, kada Lietuva garsėja visam pasauly didvyriais. Bet tai jau nuo senai. Nuo pralatų Antanavičiaus ir Olšausko tautiškų karjerų pradžios... caro ochrankoj. O gal ir dar seniau? Šiandien gi, po suvirš 10 Nepriklausomybės metų, tai daroma netiek iš įpratimo, kiek, atliekant pilietiškumo pareigas. Šventas pareigas Lietuvos valstybės link.

Todel ir mes atlikdami pilietiškas pareigas, busimos darbo masių ateity sukurtos tvarkymosi organizacijos link, skaitome reikalingu duoti vietos „Pirmyn" skiltyse užfiksuoti tuos didvyrius semiančius stiprybę ne iš romantiškos Kudirkos praeities, bet iš realios dabarties kad ateity, be didelių vargų, juos būt galima prisiminti. O tas juk bus labai naudinga.

Red.

Janulaičio ordeno likimas.

Ne visi, bet daugelis Lietuvos piliečių, tur būt, yra girdėję apie profesorių Augustiną Janulaitį. Kadaise jis buvo didelių socialdemokratu. Vėliau jis liko iš LSDP. pašalintas. Pašalintas už tai, kad panoro tautišku didvyrių pasidaryti. Tais laikais tam buvo labai daug progų. Bet nežinia kodel Janulaičiui tuomet taip ir nepavyko, didvyriu tapti. Bet jis nenustojo vilties atsiekti savo tikslo: tapti didvyriu su ordenu.

Po gruodžio pučo, atėjo laikai, kada didvyriai su ordenais, kaip grybai po lietaus pradėjo dygti. Nušvito ir Janulaičio akys. Dabar, arba niekad, tarė jis sau. Bet imti iš fašistų, duosnių ordenų dalinime ordeną? Janulaičiui kaž kodel pasidarė nejauku. Jis atsisakė nuo ordeno, su didžiausia širdgėla, kuomet fašistai ir jam jį buvo pasiūlę. Bet kuomet jis pamatė, kad iš tų 50.000 ordenų, kuriuos fašistai per Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmetines sukaktuves buvo užsakę Čekoslovakijoj — jam gali nelikti nė vieno, — Janulaitis nuliūdo. Nutarė žūt būt gauti ordeną. Tuo reikalų parašė ordenų dalintojams laišką, kad sutinkąs priimti ordeną. Buvo per vėlu. Ordenų dalintojai, nusišypsojo tik ir Janulaičiui ordeno nedavė. O jis vargšas, liko vienu iš nedaugelio—didvyrių... be ordeno.

Valdė—maras.

Iš visų didvyrių Lietuvos liaudžiai daugiausiai pažįstamas ir žinomas Voldemaras. Juoba, kad ir jis pats prie kiekvienos progos nepamiršdavo pabrėžti, kad esąs didvyriu, ir tai vieninteliu Lietuvoj! O su ordenais, jam nereikėjo pereiti tokių kryžiaus kelių, kaip jo garbintojui prof. Janulaičiui. Mat, jis pats ordenus dalijo. Todel ir sau jų nepašykštėjo.

Tą didvyrį, jo pasisekimo metu, fašistai-tautininkai vadino didžiausiu „tautos vadu". Lietuvos gi liaudis, apie jį sakydavo, kad Lietuva **Valdo — maras.** Šiandien, nors fašistinis maras tebesmaugia mūsų kraštą, bet liaudies šnektoj **Valdo—maras** virto **Valdė—maras.**

Bet charakteringa tai, kad tie, kurie vakar tą didvyrį, liaudies kalba tariant, kaip mėšla ant šakės į padanges kėlė—šiandien skaito jį vagim, kelia jo visokiais šunybes aikštėn ir laiko savo didvyriškos policijos priežiuroj. Voldemaras, tų ponų tarpe iš tautos vado, didvyrio—labai greit virto žuliku. Ar jis ryt iš žuliko, pas fašistus vėl nevirs didvyriu ir tautos vadu — nežinia. Viena tik galima šia proga pasakyti: tautos vadas, tautiškas didvyris ir t. p. liaudies kalboj ir liaudies akyse senai reiškia: žulikas, vagis ir niekšas. Todel nesuprantama, kodel Voldemaro kolegos, ant jo taip smarkiai šiandien puola? O gal tik todel, kad jis aplenkė likusius didvyrius „stiprybės sėmime" iš... valstybės iždo?

Musteikis ir dvikova.

Kas nėra girdėjęs apie didvyrį Musteikį? Tiesa, šiandien šiek tiek jo žvaigždė nublanko. Jis jau nebe ministeris. Bet užtai, Musteikis bene uoliau už kitus didvyrius „tautišką" **„stiprybę** semia"... iš valstybės iždo tapęs Emisijos banko direktorium. Juk ne veltui jis atsisveikindamas su vidaus reikalų ministerija pasakė: „Manau, kad ir ten (sup. Banke) aš tėvynei būsiu nemažiau naudingas". Žinoma, kad del to didvyrio naudingumo tėvynei jokių abejonių kilti negali. Jis jai visur būtų naudingas. Bet man atrodo, kad didžiausia nauda tėvynei būtų iš Musteikio tuomet, kuomet jis kabuotų ant kartuvių. Tiek to. Tai ateities dalykas.

Šiandien, mes norime kai ką priminti iš to didvyrio praeities, kada jo laimės žvaigždė tautiško prašmatnumo spinduliais žerėjo. Buvo tai tuomet, kada Musteikis, pridengęs savo cariško žandaro praeitį tautiškomis plunksnomis ir įsispraudęs Lietuvos kariuomenėn, po įvairių žulikysčių ministeriu tapo. Ir ne bet kokiu, bet tautišku ministeriu! O tas buvo netaip jau senai. Tuomet, tais laimingais laikais jis apart žmonių kišimo kalėjimuosna, jų smaugimo ir kankinimo pasižymėjo dar ir tuomi, kad jis, Musteikis, pirmutinis norėjo N. Lietuvoj... dvikovą įvesti.

Tam tikslui atsiekti jis buvo nelaimingąjį Toliušį, serganti didvyriškumo liga, dvikovon išaukęs už tai, kad Toliušis jį „deržimorda" pavadino. Bet Musteikio nelaimei dvikova kaž kodel neįvyko. Jis ieškojo naujos progos. Ta proga jam susirado su prof. Krėve-Mickevičium. O buvo šitaip. Kuomet reikėjo persikelti universitetui į kitus rūmus, Musteikis pasišaukęs u-to dekanus, kurių tarpe buvo ir Krėvė su Leonu, pasakė „Įsakau per 24 valandas persikraustyti į naujus rūmus". Išgirdęs tai Krėvė, atsakė: „Ar Tamsta durnas, ar girtas esi, kalbėdamas tokius niekus".

Toks Krėvės atsakymas begalo užgavo didvyrį Musteikį, kuris skaitė save netik protingiausiu, bet ir drąsiausiu sutvėrimu **„didvyrių žemėj".** Nieko nelaukęs jis išsitraukė parabelių ir padėjo ant stalo. Mažiukas Krėvė taipos nenusiminė. Jis irgi, išsitraukęs iš kišeniaus koki tai mikroskopini revolverėlį, padėjo ant stalo. Bet ir vėl Musteikio nelaimei, dvikovą sutrukdė prof. Leonas šaukdamas:

— „Vyrai! Ką darote? Nesimuškit". Senukas Leonas matomai paveikė išsikarščiavusius. Gi Musteikiui, neužilg teko atsisveikint su ministerio kėde taip, kad jam kol kas ir nepavyko įvesti dvikovos Lietuvon. Bet reikia manyti, kad jis „pasisėmęs stiprybės" iš valstybės iždo savo tautišką sumanymą įgyvendins Lietuvoj, ir užsitarnas dvikovos pionieriaus vardą mūsų krašte.

(B. d.).

Laiškai ir Korespondencijos.

Plečkaitiada Berlyne

Žvalgybos amatas yra mus provokuoti. O mes, emigrantai jau ne vieną jos pasiųsta „specą" iššifravom ir išmurdėm iš savo tarpo lauk. Tų žvalgybos specų nelemtis būdavo jų perdidelis „emigrantiškas uolumas", kuris juos ir išduodavo. Rodosi, locna kakta sieną pramuštų,—tik leisk: Ne naujiena emigrantams ir provokacijos paštu, — saldžios žvalgybos pisorių gromatos „draugams emigrantams" ir t. t.— ieškančios durnių. Bėda, jų maža. Bet, štai, anandie gaunu tokį atsišaukimą: „Draugams Lietuvos politemigrantams socialdemokratams Vokietijoje". Na, dievai, skaitau. Po visų pasigailėtinai negramatnų išvedžiojimų, pasirašyta kažkokių „liet. politemigrantų Vokietijoje", kurie neužmiršta čia užsirekomenduoti, kaip tam tikras **„mes kovos avangardas".** Tie **„mes"** visų pirma išpeikia nepakankamai, jų manymu, veiklius antifašistus—Lietuvos socialdemokratus, užtat pagiria (garbė jam) „mūsų senuką d-rą Grinių", ir visos išminties galekviečia „boikotuoti" LSDOU Vykd. Komitetą, ir skubiai dėtis į „naują" emigrantų organizaciją, kurios vadai, pripažinti viso svieto, suprask, pasilieciavoję yra būti to „atsišaukimo" rašytojai. Šis noras tapti kuo greičiausia ir už bet kokią kainą „vadais", matyti, taip užėmė „avangardo" galvas, kad savo popiergalin jis užmiršo įdėti nors kiek sveikos sąmonės, sulipinęs tik negudrią demagogiją. Įspūdis toks, kad čia — apmokamos žvalgybos darbas. Bet sužinojau štai ką: tos provokacinės gamybos esu gavęs ne aš vienas, ir kai kuriems drg. iš tikrųjų pasidarė neaišku, kas čia yra, o vienas kitas net ėmė tikėti, kad tai tikrai Berlyne atsirado toks „ščyras", visų pripažintas „kovos avangardar", paskui kurį reikia eiti „mušti fašistus". O dalykas, pasirodo, paprastas: šias dulkes sukėlė ne kas kitas, kaip du „mūsų" emigrantai: Otto Mačiulaitis (anuo čėsu ištikimas tarnas Plečkaičio, pildęs jo įvairius „zakazus" Rytprūsyje) ir toks Aug. Letkauskas. Abu Berlyne. Prieš kurį laiką jiedu slaptai sukvietė Berlyne kelis apylinkės emigrantus, neva „Vokietijos emigrantų susirinkimui". Daugeliui aplink gyvenančiu drg. jie apie tai saugojosi pranešti. Po to M. & L. pasigarsino, esą „valdyba", kurią išrinkę „Vokietijos emigrantai". Grynas melas, nes jų nerinko toli gražų **nė pusė** aplink Berlyną gyvenančių mūsų emigrantų, nekalbant jau apie gyv. Prūsijoje. Mūsų Vokietijos emigrantų socialdemokratų sekretariatas Berlyne, kuris beje, apie šį „susirinkimą" nebuvo įspėtas, užprotestavo, siūlydamas nežaisti skaldymu ir ginčytinus klausimus iškelti artimiausioj konferencijoj. Bet „avangardas" išsisukinėjo ir atsakė šmeižtais. Patys išsikepę „vadai" prisistatė vokiečių drg., kurie, juos pažinę iš ragų, parodė jiems duris. Tada „nepripažintieji" pradėjo šmeižto ir provokacijos žygį per baltą popierį. Iš Vialniaus jiedu pasikvietė ten susikompromitavusį emig. Juozą Kazlauską (taip jau ištikimas Plečkaičio denščikas) ir tuo būdu susidarė trejybė plečkaitininkų, kurie, lyg pasamdyti provokatoriai, ėmė drumsti vandenį, siekdami mūsų emigrantų skylimo. Tai Plečkaicio mokiniai. Jie nesivaržydami jokia emigrantiška etika, prisidengdami organizacijos kritika, siekia „užlipti į vadus" ir žvalgybininkų priemonėmis silpninti emigraciją. Mums čia belieka išsiaiškinti vienas klausimas: Ar mes, nusivalę apmokamų provokatorių, be sentimentų išgują žalingą plečkaitiadą, leisime savo tarpe provokuoti tai išvirkščių plečkaitininkų trejybei?

Prūsijos emigr.

Red. Presašas. Pernai prieš mūsų organizacijos konferenciją Plečkaitis bandė organizaciją suskaldyti, šiemet besiartiniant konferencijai jo mokiniai imasi to paties šlykštaus darbo. Galima abejoti, ar Letkauskas Augustas nėra per savo sėbrą ir „širdingą draugą" žvalgybininką Dovidavičių užangažuotas į žvalgybą ir jos nurodymais dirba. Bent iš jo laiškų tono, iš jo per didelio „emigrantiško uolumo", iš to nachališkumo, su kokiu tas bernužėlis peršasi į „avangardą" atrodo reikalas nečystas. Del Kazlausko ir Mačiulaičio tenka pasakyti, kad tai yra paprastos bevalės pėškės, jie davėsi Plečkaičio jodomi, o dabar leidžia žvalgybai save už nosies vedžioti, negaudami už tą kol kas, tur būt, ir užmokesnio. Kai kurie mūsų draugai mano, kad ir dabar Plečkaitis, kuriam didesnių nepretėlių per Vyk. K-ą nėra, iš kalėjimo tuos savo paslaugius manekenus diriguoja. Nesidyvitume jei ir taip būtų. Galvojantieji emigrantai emigrantų eilių skaldytojus turi vyti iš savo tarpo. Reikia atsiminti, kad kiekvienas skaldytojas dirba žvalgybišką darbą. Skaldytojams juk eina ne apie draugišką kritiką, ar klaidų išvengimą, bet jie nori sugriauti mūsų organizaciją ir tuo pasitarnauti „tautos vadams".

Lietuvos „Brazilija".

Dar pradžioj balandžio mėn. pasklydus gandams, kad bus statomas Telšių — Kretingos geležinkelis, iš visų Lietuvos kampų bedarbiai pradėjo būriais traukti į tą lietuvišką „Braziliją" tikėdami gauti darbą. Buvo sakyta, kad darbas eis iš Telšių ir Kretingos, todel jau pabaigoj balandžio buvo priplūdę pilni Telšiai ir Kretinga alkanų darbininkų. Tada valdžia paskelbė, kad darbininkai dar nesą reikalingi, nes eina tik kelio matavimas. Darbininkai atsidūrė be duonos ir be pastogės, vieni iš jų grįžo namo, kiti išsklydo į kaimus ir pusdykiai persisamdė vietos ūkininkams. Tačiau darbininkų antplūdis nesiliovė. Pagaliau prasidėjo nuo Kretingos ir kasimo darbas, bet esant darbininkų pertekliui rangovas nežmoniškai sumažino darbo mokesnį. Dabartiniu laiku darbininkai dirbdami pekliškai sunkų darbą, uždirba per dieną, dirbdami 12 valandų, po 3—4 litus. Kad darbininkai be kvapo dirbtų, ant kiekvienos 5 — 7 darbininkų grupės pastatytas dešimtininkas, o kad darbininkai nesusitartų ir nesustreikuotų, pusė visų dešimtininkų yra žvalgybininkai, pačių „tautos vadų" danų firmai rekumonduoti. Jei sužino, kad darbininkas yra labiau susipratęs, tokį tuojau iš darbo pašalina.

Lietuvos fašistinė valdžia danų firmai atidavė aukšta kaina geležinkelį statyti ir priedo pridėjo Lietuvos darbininkus, kuriuos tie biznieriai naudoja kaip patinkami.

Panašiai buvo ir su Kauno tiltais. Už tiltus sako Voldemaras vien paėmęs 50.000 dolerių kyšį. Manoma, kad už Telšių—Kretingos geležinkelį „tautos vadai"—Smetona, Tūbelis ir Vileišis būsią paėmę kyšį dešimtį kartų didesnį. Nes kitaip, kuriam gi galui reiktų statyti Lietuvos darbininkus į daug biauresnes darbo sąlygos, negu visų keikiamuose Brazilijos gyvatynuose.

Kretingos beduonis.

„Vilką" užmušė.

Kauno stoties karo komendantas p. Petrauskas dažnai mėgsta pasakoti, kaip jis tarnaudamas caro gvardijoj podpraporščiku važiuodavo su Nikalojumi II vilkų medžioklėn. Tą sportą jis ir dabar

uoliai palaiko ir visada Smetoną palydi, kai šis Užpalių mužikėlis pamėgdžiodamas carą, laikas nuo laiko suruošia į Kaišedorių ar Panevėžio miškus medžiokles. Nuo Smetonos neatsilieka ir kaimiečiai. Bet kadangi jiems į „ciesoriaus“ Smetonos girias draudžiama eiti, o ne daug kas ir „dubeltuvkas“ teturi, tai jie laukia, kada vilkas ateis iš miško ir tada jį basliais užtvatija. Taip atsitiko š. m. rugpiūčio m. 4 d.

Ašmintos valsčiaus, Įlaužos miestelio gyventojai pastebėjo, kad į Galinaičio kluoną įlindo „vilkas“. Jie apie vidūnaktį apsiginklavę rungais atėjo ir „vilkui“ nabagėliui dūšią išleido.

Ant rytojaus sujudo visa policija, sukilo ant kojų žvalgybininkai ir šauliai, pradėjo miestelio gyventojus tardyti, bet kaltininkų kol kas nesurado. Pasirodo, kad tai būta ne paprasto miškinio, bet tikro voldemarinio „vilko“. Vadinosi jis *Juozas Petrauskas*. Be to, jis buvo dar šaulys, bet kaipo pernelyg uolus „patriotas“ žmonėm buvo labai įkirėjęs.

Reikia tikėti, kad ir kitur žmonės tą pavyzdį paseks ir atsikratys labiau įsiutusių „vilkų“.

Tą nakt budėjęs.

Nauja „tautos vadų“ dovana Lietuvos liaudžiai.

Generalinis fašistinės teisingumo ministerijos sekretorius p. Brazaitis rūgpiūčio pradžioj pareiškė spaudai, kad Kaune neilg trukus bus **statomas naujas sunkiųjų darbų kalėjimas.** Statys naują kalėjimą todel, kad dabartinis yra **per ankštas.** Puiki „tautos vadų” dovana Lietuvos liaudžiai „Vytauto didžiojo metais”! „Tautos vadų” garbei reikia pasakyti, kad tai jau nepirmutinė tos rūšies dovana. Jie tokią dovaną padarė Utenai, Raseiniams, Ukmergei, Mariampolei, Ežerėnams. Na, o kuo už tuos miestelius yra blogesnis Kaunas, laikinoji Lietuvos sostinė, jeigu joje nepastatyti dar vieną „tautiškos kultūros rūmą” — naują sunkiųjų darbų kalėjimą? Vis tik pažanga. „Tautos vadų” valdoma Lietuva dideliais žingsniais žengia pirmyn! Jau jai, tik po pusketvirtų „tautos vadų” šeimininkavimo metų, neužtenka caro vergijos metu pastatytų kalėjimų. Jos piliečiai nebesutelpa juose. Perankšta. Reikalinga naujų kalėjimų—„tautiškos kultūros” rūmų, kuriuose būtų galima auklėti Lietuvos liaudį „tautiškos kultūros” dvasioj. Ir dar nebile kokioj, bet vytautiškoj dvasioj. Valio Nepriklausoma, Laisva „tautos vadų” valdoma Lietuva! Tik „tėvynės išdavikai” tegali neigti „tautos vadų” kūrybinį „tautiškos kultūros” darbą ir tvirtinti, kad Lietuvos liaudis griovė cariškus kalėjimus ne tam, kad jų vietoj pastatyti naujus, tautiškus, kaipo „tautinės kultūros” pažibą ir laimėjimus, laisvose, nepriklausomybės sąlygose. Taip, tokios necenzūruotos mintys tegali kilti tik „išdavikų” ir „renegatų” galvose, kurie bendrai neigia „tautos vadų” laimėjimus ir naujus, nenuilstamus žygius „tautiškos kultūros” dirvoj.

Kas iš to, kad ten Skandinavų valstybėse uždarinėja kalėjimus arba paverčia juos muzejais, primenančiais barbariškus laikus. Skandinavų valstybės tai ne Lietuva. Lietuvai skirta suvaidinti istorijoj savita, tautiška misija. Pristatyti juo daugiaus „tautiškos kultūros” rūmų—kalėjimų, kol galų gale visa Lietuva taps dideliu kalėjimu, o jos sargu, šiandien dar „mažas tautos vadas” Antanas Smetona, kurio tikslu, kaip jis sakosi, esą paruošti dirva... dideliam vadui. Žinoma, ne kam kitam kaip... Smetoniukui. Bet ar gali tą kilnią Lietuvos istorinę misiją, vykdoma visu atsidavimu ir pasišventimu „mylimųjų tautos vadų” gyveniman — suprasti kiekvienas kaimo Jurgis. Aišku, kad ne! Ta supratimo dovana tėra duota tik Dievo siųstiems „tautos vadams” su Smetona priešaky. Jie ir tik jie yra tais pateptais misionieriais, kurie žingsnis po žingsnio ruošia Lietuvą jos istoriškos misijos atlikumui. Paruošiamasis darbas jau padarytas. Po pusketvirtų „tautiškos eros” metų jis matosi kiekvienam Lietuvos užkampy. Kas tam netiki, ar to nemato—tas gali pasiteirauti pas „tautos eros” ir „tautiškos kultūros” ramstį —policininką — šnipą, pastatytą kiekvienam kaime ir miestely. Tas „tautiškas ramstis” netikinčius — įtikins, nematantiems—parodys ir pasakys, kad po „tautos vadų” globa, „tautiškos kultūros” darbas, pavidale „naujų tautiškos kultūros” židinių — sukūrimo tamsiose nuskurusiose Lietuvos tyrumose—eina kur kas smarkiau—negu „petilietka” Sovietuose. O tai dedasi todel, kad mylintieji savo kraštą „tautos vadai“, kaipo tikri didvyriai, nesigaili naujų dovanų... kalėjimų pavidale, skurstančiai Lietuvos liaudžiai.

K—is.

„Valstybės galva“ Kybartuose.

Nebūč rašęs apie tą faktą, jeigu man į rankas nebūt pakliuvęs „Lietuvos Aidas” su straipsniu **„Valstybės galvai sugrįžus“.** Tą straipsnį perskaičius—man plaukai ant galvos pasišiaušė. Pamaniau sau. „Jeigu jau ponai fašistai meluojate, tai meluokit taip, kad niekas nesuprastų. Bet meluoti taip begėdiškai—tiesiog nesuprantu”. Dalykas eina apie budelio Smetonos pravažiavimą pro Kybartus. Aprašydami tai fašistai rašo, kad būk ta proga **„pasidarė graži vietinė šventė“** ir kad buvo „mylimo vado” pasitikti susirinkę daug žmonių, įvairių organizacijų ir t. t. Tikrumoj gi buvo taip. Apie Smetonos pravažiavimą pro kybartus išskiriant fašistų agentų, žvalgybininkų ir šiaip fašistinių samdinių—niekas nežinojo. Matyt, kad visa tai buvo laikoma paslapty, kad „mylimą vadą” kas nors kulka nepavaišintų. Tik 5 rugpiūčio vakarop, teko pastebėti žvalgybininkų ir policininkų didesnį bruzdėjimą mieste. Kaip vėliau paaiškėjo — tai jie ragino ištikimuosius pasitikti „tautos vadą”. Prieš traukinio atėjimą, žvalgybos ir policijos iš stoties pusės nuo miestelio kibždėte kibždėjo. Jie tikrai atrode „didele minia” ir nieko nereikalingo stotin nepraleido. Atvykus „galvai”, „kojos” šiek tiek patrepsėjo, pastaugė, paskui bufete, kaip pasakoja gelžkeliečiai, pagirsnojo ir viskas tuo baigėsi. Jei jau „L. Aidas” rašo, apie kybartiečių vaišingumą, entuziazmą „tautos vadui”—tai jam reikėjo parašyti ir apie tuos, kas per vieni tie „vaišingieji entuziastai” buvo. O būt pasirodę, kad tai būta įvairaus rango fašistinių činaunikų, šnipų ir karininkų, kurie apsupę lydėjo drebantį Smetoną prieš liaudį — iš traukinio į bufetą ir atgal. Šitaip buvo su „mylimu vadu” Kybartuose. Manau, kad nekitaip buvo ir kitose stotyse, kuriose traukinys apsistojo. O jei fašistai nori įsitikinti, kaip iš tiesų liaudis „myli” tą „galvą”—lai ją paleidžia be ginkluotos bandos, susidedančios iš keliosdešimts žmonių, tuomet pamatys.

Kybartiškis.

Perskaitęs „PIRMYN“ duok kitam!

Vilniaus krašte.

Lietuviškame Vilniaus fronte nieko naujo.

„Vadai" maudosi, atostogauja. Vieni jų po „sunkaus tautinio" darbo ilsisi čia pat gražiose Vilniaus apylenkėse, kiti nuvažiavo pas „brolius" ateities darbui dvasią pastiprinti. Šį kartą neužmiršta ir bernų. Vienas jų buvo visam mėnesiui paleistas užrubežin pasižmonėti. Žmonės pasakoja, kad grįžęs beveik kitu žmogumi. Mat, pamatęs svietą, prisižiūrėjęs į žmonių santykius ir t. t. Bet ar nebus tai tik naivių žmonių išmislas? „Tautinė ambicija" pas mus duoda daugiau pelno, negu kokie ten žmoniškumo principai. Del to jie ir yra mūsų „vadų" veikimo simbolis. Lenkai turi „tarnybinę paslaptį", o mes—„tautinę ambiciją". Paimsim kad ir mokytojų šalinimus nuo mokytojavimo. Šįmet pavasarį Švenčionių švietimo valdžia pašalinusi kelius lietuvius mokytojus del „tarnybinės paslapties", o Švenčionių „Rytas" tą puikų žygį pamėgdžiodamas pašalino ne kelius, bet keliolįką savo mokytojų del... „tautinės ambicijos", kurią del svieto akių vadina lėšomis. Nėr lėšų. „Vadų" kišenės prakiuro. Matyt, atsirado daug „svarbesnių" reikalų, negu mokyklos ir mokytojai. Tai niekis, kad mokytojavę po 12—15 metų mokytojai pasijuto staiga be darbo. „Ryto" pirmininkas kun. Čibiras nepriduoda tam jokios reikšmės. Jis puikiausiai atliko savo „misiją" ir numazgojo rankas, atsisakydamas nuo pirmininkavimo. Temaišo tą košę kiti. Jam „tautinė ambicija" neleidžia ilgiau pasilikti ten, kur prieš jo taktiką nusistatę liaudies mokytojai triukšmauja. Kas gi jiems pasilieka daryti? Ieškoti teisių atatinkamose valdžios įstaigose medžiaginiam atlyginimui gauti, mokytojai nedrįs. Kreiptis pas svetimus neleis jiems... „tautinė ambicija". Ieškoti pagelbos Mokytojų Sąjungoje? Kažin, ar sulauks bent draugiškos užuojautos. Visiems žinoma, kad į Mokyt. Sąjungos valdybą įeina įvairių profesijų žmonės, išskyrus mokytojus. Kai kam pasirodo keista, bet mūsų „visuomenės" akimis žiūrint yra sveikiau „tautiniam judėjimui", kai mokytojų profesinę organizaciją atstovauja šie asmens: agronomas, šv. Kazio instruktorius, krikdemų agitatorius, bankininkas ir buvęs, bet jau pasenęs mokytojas. Ar tokiai priepuolamai atsiradusiai žmonių grupei rūpi mokytojų reikalai? Patys mokytojai išsireiškia, kad „mūsų sąjungos valdyba atstovauja Raštutį, Kraujalį ir Stašį". O kaip šie žmonės į liaudies mokytoją žiūri, neapsimoka nė rašyti.

Toji pat „tautinė ambicija" paragino mūsų „švietėjus" rašyti Vilniaus krašto mokyklų istoriją. Tuo tikslu „didžiai šviesūs" žmonės greituoju sulipdė „ankietą" ir pasiuntė liaudies mokytojams, įsakydami užpildyti iki paskirto laiko. Vienok ne taip jau lengva su ta istorija einasi, kaip manė Vilniuj sėdėdami ankietos autoriai. Nė vienas sąžiningas mokytojas, dirbdamas pirmus metus naujoj vietoj, negali ankietos užpildyti. Kodel? Kalti tam mūsų „švietimo vadovai". Istorijai reikalingi tikri faktai, o kur juos paimti? Jokios priežiūros, jokios kontrolės, išskyrus lenkų inspektoriaus, mūsų mokyklos nematė. Mokytojai, trenkiami iš vienos vietos į kitą, elgdavosi su mokyklos inventoriu ir dokumentais kaip norėjo. Atvažiavęs į naują vietą mokytojas randa kartais vienas sienas. Jokio archivo, jokios kanceliarijos! Ir visą tai žinodami „Ryto" ponai verčia mokytoją surinkti „istorinę medžiagą" apie savo mokyklą. Kas paskirtu laiku nesurinks — baudžiamas (Švenčionyse žadėjo neduot algos).

Gražus bus istorinis rinkinys, nieko sau! Mokytojas priverstas užpildyti ankietos lapus, turės pasinaudoti savo fantazija ir žmonių pletkais, o visokie pirmininkai, instruktoriai, inspektoriai ir kiti mokytojų „globėjai" įdės savo bei savo kabinetų fotografijas — ir štai visuomenė gaus naują kūrinį: „Mokyklų istorija Vilniaus golgotoje". Tikra mokyklų istorijos medžiaga turi būti renkama ištisais metais ir su dideliu atsargumu bei mokėjimu. Užsiimti tuo privalo dalyko žinovai, mokytojų padedami. Kaip gali spresti apie vidujinį mokyklos gyvenimą ir mokytojo vartojamas metodes žmogus, kurs neturi su tuo nieko bendra? Kiekvienas mokytojas gali pasakyti tik apie savo darbo taktiką, mokymo programą, metodes ir naujus mėginimus. Tuo tarpu minėta ankieta reikalauja nuo mokytojo žinių apie jo pirmtakūnus. Kad gavus smulkesnių žinių apie kolegas ankieta nusiunčia mokytoją pas žmones „atsiminimų". Matyt, „istorikai" nepažįsta mūsų krašto liaudies ir mokytojo darbo sąlygų. Jei mokytojas ims klausinėti žmonių apie savo kolegas ir visus „atsiminimus" užrašinėti, tai išeis kūrinys, kuriam nieku būdu negalima duoti vardas istorija. Mūsų krašto liaudis nėra dar tam pribrendusi, kad mokėtų teisingai (kaip istorijai tinka) nušviesti ir įvertinti iš visų pusių mokytojo asmenį ir jo darbą. Žmonės įvertina mokytoją paprastai iš savo įsitikinimų kertės žiūrint: arba mokytojas yra doras, arba nedoras, gerai moko, arba blogai. Dabartinių mokytojo uždavinių mokymo ir bendrai švietimo darbo srity, žmonės nesupranta ir tiesiog nepripažįsta. Sakysime, apie tokį mokytoją, kurs mėgina eiti kūriamosios mokyklos keliu, žmonės sako, kad nemoka mokyti, netikęs mokytojas; vadinasi, nemuša vaikų, užsiima „banaliukais" vietoj to, kad nuo tamsos iki tamsos mokytų slibizavoti ir t. t.

Kas tokiame žmonių atsilikime nuo gyvenimo kaltas, šį kartą nekalbėsime, tik patartina būtų ponams „istorikams" kol kas nesinaudoti istorijai sodžiaus žmonių atsiminimais apie mokytojus.

Apie kiekvieno mokytojo darbą iš pedagoginio punkto matymo, mano manymu, geriausiai turėtų žinoti jo valdžia — „Rytas". Bet jei „Ryto" buvę „inspektoriai" bevažinėdami tegalėjo pastebėti, kiek langų mokyklos bute, kiek ir kokie suolai ir patirti ką žmonės kalba apie mokytoją — tai tikrai del jų „nuopelnų" verta jų atvaizdus įdėti pirmame būsimos istorijos puslapy ir įrašyti apie juos mokytojų (ne kaimo žmonių) atsiminimus. Tai bent bus pilnas mūsų krašto mokyklos vargingo gyvenimo atvaizdasl.

Manau, kad šios istorijos iniciatoriai taip ir padarys, tik vietoj mokytojų atsiminimų apie inspektorius, įdės viską, kas tik yra atmintina apie mokytojus; mat, tas palaikys atatinkamoj aukštumoje „istorikų", „tautinę ambiciją". **x.**

Lietuviai ir rinkimai.

Per papildomus rinkimus Lydos ir Švenčionių apygardose į Lenkijos Seimą „mūsų" vadovai iš laikinojo komiteto laikėsi savo senos taktikos. Per šiuos paskutinius rinkimus ponai Stašiai, Kraujaliai ir kiti neprašytieji lietuviškojo sąjudžio pravadyriai sudarė visai naturalų, nors kai kam gal kiek ir keistą „bendrą frontą" su... lenkų policija. Mat, ir policija šiais metais ragino nuo balsavimo susilaikyti. Kodel policija per šiuos rinkimus ėjo išvien su p.p. Stašiais visi žmonės žino, bet kokiems galams „Vilniaus, Gardino ir Suvalkų kraštų atstovybė" — laikinasis komitetas, policijai talkon ėjo, sunku pasakyti. Matomai ir kai kurie kunigai Kraujalio „geniališkos" rinkimų taktikos negali suprasti, nes be jokių cere-

monijų lietuviams valstiečiam patarė balsuoti už... endekus (Pelėsa ir k.). Tai bent yra aiški pozicija! „V. R.“ kiek pajėgdamas skelbė, kad Vilniaus Krašto lietuviai rinkimuose „nedalyvauja“, bet gyvenimas rodo ką kitą. Tiesa, šiais paskutiniais rinkimais dalyvavimas buvo silpnas, bet čia daugiau nuopelnų tenka policijai, kaip „V. Rytojui”. Prie to prisideda dar ir tas, kad papildomieji rinkimai iš viso yra mažiau populerus ir nesukelia tokio susidomėjimo, kaip visuotinas balsavimas. Bet vis viena apie rinkimų boikotavimą Vilnijos lietuvių tarpe negali ir kalbos būti. Tuo pačiu ir „tautos vadų“ taktika yra pasmerkiama.

Bet ir dalyvaudami rinkimuose p.p. Stašiai, Kraujaliai ir kitokie „vadai“ ne ką peštų. Gal tas nujautimas juos ir verčia rinkimus „boikotuoti“. Neturėdami pasitikėjimo nerinktieji „vadai“ tik „boikotu“ ir gali palaikyti savo nesamą autoritetą.

Kartu rinkimai parodo mažą kaimo politinį išsidirbimą, stoką organizuotumo. Skurdas, nuolatinis šio krašto gyventojų palydovas, duoda dirvos kairesnėms grupėms, o stoka organizacijos leidžia demagogams įsivyrauti. Šais rinkimais ypatingu demagogiškumu pasižymėjo viena valstiečių grupė, kurios politinis veidas betgi, nežiūrint jos radikalaus demagogiškumo, toli gražu nėra aiškus. Paskutinieji rinkimai turėtų vietinius lietuvius socialistus paraginti eiti prie savos organizacijos sudarymo, nes tik pastovi organizacija galėtų demagogijai padaryti galą ir padėtų pamatą tvirtai šio krašto gyventojų daugumos atstovybei. *R. K.*

Grybų pirklys — slaptas Lietuvos „konsulas“ Vilniuj

Tūlas Ambroziejus, įgijęs už žulikystes su grybais 1928 m. „Grybų pirklio” vardą vėliau, pagarsėjęs vietinių lietuvių patriotų tarpe, kaipo „zabawny człowiek przyzwoitego towarzystwa”, Kraujalių ir Stašių kompanijoj—pasidarė „patriotiškos“ „Vyties”, redaktorium. Tam laikraščiui susibankrutijus, jis tapo Rytų Europos Instituto Vilniuje „studentu“. Bet paskutiniu laiku paaiškėjo, kad p. Ambroziejus šalia studentavimo, „przyzwoitego towarzystwa” atlieka ir „tautiško diplomato” pareigas Vilniaus žydelių tarpe. Nusiskundus vienam žydui iš Didžiosios g., kad jis negalįs nuvykti Kaunan pas savo gimines — p. Ambroziejus pasisiūlė parūpinti jam leidimą iš Lietuvos valdžios ir už tą „diplomatišką” patarnavimą paėmė 25 zl. rankpinigių. Bet praėjus sutartam laikui vargšas žydelis negavo nei leidimo, nei „tautiško doplomato“ nematė daugiau savo akyse.

Be to, reikia pažymėti, kad dabartinis slaptas Lietuvos „konsulas”, kuomet jis iš „Grybų pirklio” pasidarė „Vyties” redaktorium ir atsidūrė šiltame tautiškų Kraujalių, Stašių ir Žukauskų prieglobsty — tų ponų inspiruojamas visu tautišku įnirtimu lodino šunimis socialdemokratiškus politemigrantus. Mes jau tuomet kėlėm aikštėn p. Ambroziejo „diplomatiškus” gabumus. Bet niekuomet nemanėm, kad jis taip greitu laiku padarytų net „tautiško diplomato” karjerą ir del stokos santykių tarp Lietuvos ir Lenkijos, slaptai atlikinėtų „konsularines” pareigas. Tuo savo „diplomatišku” veikimu, Ambroziejus matomai užsitarnaus Lietuvos istorijoj pirmutinio „tautiško diplomato” Lenkijoj vardą. Bet kol tai bus, kol už jo „diplomatišką” darbuotę, užkabins jam Smetonienė Vytauto ordeną, mes į tą faktą atkreipiam p. Ambroziejaus kompanijonų Kraujalių ir Stašių dėmesį. Tiems „tautos vadams” reiktų itin susirūpinti to „człowieka przyzwoitego towarzystwa” „diplomatiškais patarnavimais”, kad jis jiems nesudarytų rimtos konkurencijos leidimų į Lietuvą spekuliacijoj. **X.**

PRANEŠIMAS.

Pranešame draugų žiniai, kad Lietuvos Socialdemokratų Emigrantų Sąjungos Vokietijoj naujas sekretariato adresas yra sekantis: Vitas Kaunetzkas **Berlin N 20** Schönstedtstr. 1. Telf. Wedding 00-13.

Redakcijos atsakymai.

R. Vaicekėnui — Tamstos broliui į Prancūziją „Pirmyn“ siunčiame. 7 auk. gavome.

Ad. Liačui — Raštus gavome ir sunaudojome. 1 dolerį radome.

J. Paplauskui — 2 doleriu gavome. Laikraštį siuntinėjame.

M Eidukoniui. „Pirmyn“ T—ai siunčiame. „Pirmyn“ metams kaštuoja 1 doleris.

NUO REDAKCIJOS.

Pranešame visuomenės žiniai, kad kaip 13—14 (69—70) Nr. „Pirmyn“ taip ir 16 — 17 (72 — 73) Nr. ne iš redakcijos kaltės. išėjo dvigubais. Gerb. skaitytojų perprašome. Ateity „Pirmyn“ eis reguliariai kiekvieno mėn. 1 ir 15 dieną.

Ats. Redaktorius ir leidėjas: **Stasys Dainauskas.** Spaustuvė „ZORZA“ Vilniuje.